

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״נ

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״נ מריס שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

הזהב פרק רביעי בבא מציעא

א ב מ"י פ"ה הלכות
מכירה ה"ל א סנה ששן
פז טו"ע ח"מ סי' קל"ג
ספ"ג א:
ב ג מ"י פ"ה הל' ד ע"י
בשנת וצ"מ סנה
טו"ע ח"מ סי' קל"ג
ספ"ג ב:
ג ד מ"י פ"ה הל' א
סנה טו"ע ח"מ
סי' קל"ג ספ"ג א:
ד ה מ"י פ"ה הל' ה
טו"ע ח"מ סי' קל"ג
ה' ד מ"י פ"ה הל' ד
וי"ן בשנת וצ"מ
סנה טו"ע ח"מ סי'
קל"ג ספ"ג ב:
ה ז מ"י פ"ה הל' ה
סנה טו"ע ח"מ
סי' קל"ג ספ"ג א:
ו ח מ"י פ"ה הל' ג
סנה טו"ע ח"מ
סי' קל"ג ספ"ג א:

רבינו הגאון

והיה רב יהודה ואמר
מתני' כל הנישום הוא.
ויפירושו כגון שבשש
לקנות חמור של חברו
בדניו וטעם לו פירושו בדניו
המחור לו כדי שיהיו לו
אחרים בוהים הללו, כיון
שנשך בעל החמור את
החבר ובהו בה קנה גם
בעל הפרה את החמור
בכל מקום שהוא פסוי
שהו פרי פסיו קוננו זה
את זה וצ"ע הכי נמי
מסתברא. מוקדמיא כיצור
החליף שור בפרה וכו',
הניחא לרב ששת דאמר
פירי עבדי חליפין, אלא
לרב נתנו דאמר רבי אסא
עבדי חליפין הכי מתרין
להא מתני' ופירוש רב
נתנו יש דמים שהן
כחליפין. פירוש כגון
ראובן שמכר פרה
לשמעון בעשרה דירים
ומשך שמעון הפרה
והתחייב ברמייה לראובן
ובקש לכסוד
החמור ואמר לו ראובן אני
נושה בך דני דמי פירו
מכור לי החמור, הכי
קאמר לרב הנישה דמים
באחר כגון דמי פרה
שעשה דמים לחמור כיון
שזכה בעל החמור בפרה
נתייבא בעל הפרה בחמור
אם לא חזש אצ"ע
שערי' לא משך הנישום
ואמר' מאי טעמא דרב
נתנו? כלומר מאי טעם
דמים הללו משאר דמים
העלמה ודלא קנו עד
דמיך ודני דמים קנו עד
על פני דלא אצ"ע. ופירק
רב נתנו סבר לה רב
יוחנן דאמר דבר תורה
מעות קינות ומפני מה
אמר עד שישמך גוריה
לו שנתן יאמר לו וישפיה
השך בעליה, והך
השך בעל גוריה רב נתנו
אבל ודא פרה בחמור
מלחה ודמי שכיחה היא
הלכה לא גוריה רב נתנו.
קייאמן לו כרב נתנו
דפירי לא עבדי חליפין,
ושינוא דרבי שניאיה היא
והתרוצא דהא מתני'
כחתייה דקאמר והיל'
כוותיה כל המטלטלין
קונין זה את זה. אפי'
מעות גרות במעות ורעה
כגון א' ניקא ואניגרא
הלווא מטבע שפסלוה
אחרות או פסלוה מדינה
זו וכו' לה במדינה
אחרתה ודברין כדברין הן:

השק שלמה על ר"ה
(א) אלא ל"ל אלא רבי גר
התוך ענין אגלה.

ופירי נמי עבדי חליפין כיצד החליף בשר שור בפרה. רש"י ל"ג
בשר לשור ופרה חיים מיקרו נמי פירי ופרך לרב נתנו
צ"ל למאי דס"ד מעיקרה צ"ל למאי דמשמי כל הנישום וקשה לר"י
הכי נמי מסתברא לא קאי לפי המסקנה לרב נתנו שרץ לומר ש'
דמים שהם כחליפין ועוד קשה לרש"י
בדסק חליפין כ"ל לא ממוקמה כלל
מתני' קייאמן לן דפירי לא עבדי
חליפין כרב נתנו וליכא לשנוי ופירי
נמי עבדי חליפין ולא יש דמים שהם
כחליפין לדברי רש"י. דפסקין כ"ל ועוד
לר"י ורב אלפס וספרים קדמונים
גרידו ופירי נמי עבדי חליפין כ"ל
החליף בשר שור בפרה וצנויה לכל
הנישום לא קאמר בשר שור ועוד
דמתיא לקמן^(א) פתקין כדמי נשך וכן
תקשה לרב נתנו דאמר פירי לא
עבדי חליפין דלא מני מיירי בדמים
ומיהו לפר"ח^(ב) דחליפין שיהו צנויה קמי
לכ"ע אפילו פירי^(ג) אחי שפיר ברייתא
דבסמוך ונראה דשור ופרה חיים
היו כלי חזון לפי ששמתם בהם
לעשות משוי ולתרום ולמאי דשני כל
הנישום אחי שפיר אפילו לרב נתנו
ולא פריך לר"י אלא לפי מאי דס"ד
מעיקרה דלומר ופירי נמי עבדי חליפין
וא"ת לישני דר"י יתכן כל הנישום
כמו שהוא לפי האמת^(ד) ויש לומר
דמתקמה לא חליפין ר"י על רב ולי שחי
קדמונים דמ"ד מטבע נעשה חליפין
לרץ לשנות כל העשה לכל הנישום
משמע לעשותי מטבע ועריך לומר
לדידה ופירי נמי עבדי חליפין
ומי"ד אנו נעשה אנו חזק כי אס
במטבע אצל בפירי יסבור זה כזה:
ורב נתנו דאמר פירי לא עבדי
חליפין מאי כיצור וא"ת
ולפר"ח^(א) לוקמי' כחליפין שיהו צנויה
גם ר"ל אמאי ע"י כרב ששן ק"ל
ולוקמה בפירי וצנויה צנויה ר"ל דומיה
דרישא דכל הנישום דמיירי כחליפין
כלי צנויה או כל הנעשה למתן דאמר
(ב) נעשה חליפין דמיירי צנויה שיהו
מיהו ה"ה סופה דהחליף לא צנויה
צנויה צנויה ש"ס וישי' לנאן דאמר
אין מטבע נעשה חליפין לא מני
למיתר דצנויה צנויה יועיל דל"כ מאי פריך מכל הנעשה דמים נאחר
וממתני' דמטלטלין קונים זה את זה דמייתי בסמוך דמטבע נעשה
חליפין דלמה איירי שיהו צנויה ועליל נמי אמאי הוה לרץ לשנוי
בפרוטיות הוא זה שיהו צנויה הוא דמטבע טריטוס היתר לא מיקרי
אין שיהו צנויה אלא היכא שהמקש שיהו כפלים מן המעות דלאו
דומה לחליפין אלא ודאי קרא דמייתר^(א) לשוה צנויה לפירי אחי ולא
למטבע וא"ת למי"ד צ"ל פירי צ"ל מטבע עשה חליפין קרא למאי
אחא ל"ל דלמח לרבות ממוקא^(ב) או דבר שאינו מקיים היכא דהוי
שזה צנויה דמעמיקתו להו לקמן^(ג) מתורת חליפין איך ש"ס ללוי דלומר
לקמן^(ד) כליו של מתנה אחי קרא למיתר דלמח הוא שיהו צנויה לפי
כללו של קונה מועיל: **ו** דמים שהם כחליפין. וי"א ומקמי
להו נמחלת הדמים אף על גב דלומר בקדושתן (דף ה' א') המקדש
במלוה אינה מקדשת ומכאן לא קנה היינו כי קדשה או קנה
התפך במעות שחייב לו אצל קדשה או קנה בהנחה
מחילת מלוה מועיל כמו ארוח לה זמנא^(א) ואדער עלך לשלשון:
ל

ביצד החליף דמי שור בפרה. שס לו השור דמים ע"מ שיהו לו
זה פרה בלחון מעות קנה: מאי טעמא דרב נתנו. דלומר דמים
כי האי גונא קנו ואין מתן^(א) מעות אינן קונות: סבר לה רב יוחנן,
לומר לקמן (דף ט"ז): דבר תורה מעות קונות כדאשכחן ג' קנה
מן ההקדש שאמרה מורה^(ב) ומן הכסף מורה^(ג) ומכאן מה אומר
משיכה קונה. ולא מעות: גוריה שבא. יתחם לוקח צנויה מוכר
ומן מרוצה ומפול לדיקה בשכונת המוכר ולא יחוש לטרומ ולהלל
לפיכך הנימיקו גרשמו לחזור זו אס ירצה דכיון שאס יתיקרו
צרכותו יתיקרו ויחזור זו מן המכר ויהא השכר שלו כי לדידה
תשיב להו וטרומ ויחזר ויבין דמיתר דרנצן בעלמא הוא נמכר
דשכיח עבוד רנצן מתקנא במכר דלא שכיח כגון האי שיהיו שמין
דמי מטלטלין דמטלטלין לא עבוד רנצן מתקנא במשיכה: ור"י
ל"קיש דאמר. לקמן בדברין (דף ט"ז): משיכה מפורשת מן התורה.
כיון דמלוארייתא מעות לא קנו לא שנה מוכר דשכיח ולא שנה מוכר
ולה שכיח מעות לא קנו הניחא אי סבר לה שנה ששת דאמר פירי
עבדי חליפין מתרין לה למתני' כרב ששת וכדשי רב יוחנן רב
הנישום דמים נאחר כגון מטלטלין ופירי שאלס רגיל לשומן כשנתן
לריש לקיש לא קני דמיני כרב נתנו דלמאי דמים שהם כחליפין דהא לריש לקיש מלוארייתא ל"קיש דמעות אינן קונות ואפילו במכר
ולה שכיח מני: היכי מתרין דהא. חליף שור בפרה דמתינתין לא חליפין ולא דמים: **ואפ"י** כ"ס מל"א בנשות. ועל דהתם
בתיבת קאמר דלאי בתורת דמים מעות לא קנו שור מטבע נעשה חליפין וקנה חליפין: כשנתנו מעות פסולות דמתינתין
ליה כשאר מטלטלין מחליף כ"ס מולא דינרי איתקין^(א) כ"ס מולא של דינריס ואניגרא: אחד מהם פסלתו ואחד מהם פסלתו מדינה,
המלך גור שלא יועיל^(ב) וצ"י מדינה לוקחין אותו בנצנע ואחד מהם פסלתו מדינה שנהאיהו אצל המלך לא זיה ומתינתין
אותם^(ג) בשאר מדינות המלך: ד"א בני כ"ה. לשון הילך הוא: מוכר יי בא"י. אחי צירו מעות ואמר לחבירו מוכר לי חפץ שקל
צאלו שצדי ולא הקפיד לשאול כמה הם ויקבלם מיד הלוקח: קנה. לוקח התפך במעות הללו ואין אחד מהם יכול לחזור:
ויש

כל הנישום דמים נאחר. כל שרגילים לשום אותו כשנתנו אותו
דמים נאחר דהיינו כל המטלטלין אס צל ארס לתתם דמים
נתפך אחר דרכין^(א) לשומן כשמה ינתנו לו: כיון שזכה זה ב"ו. אס
נתנס בתורת חליפין כיון שמשכן זה כ"ו ואשמועינן דמטלטלי ופירי
נעשין מעות וכל צעין עלי דלעיל דלוקח דלקיים
איך שנתנו (דף ט"ז): צ"ל דלוקח דלקיים
כל דבר דרשינן לקיים בכל דבר
כדלקמן (דף ט"ז): הכי נמי מסתברא.
דלאו במטבע עסקינן דקמי סיפא
כ"ל החליף שור בפרה כ"ו: הכי
קאמר ופירי נמי. כל מטלטלין כו"פ
שאינו כלי עבדי חליפין כ"ל כ"ו
והכי מפרשינן לה כל (ה) העושה
דמים נאחר דהיינו מטבע אס נתנו
בתורת חליפין כיון שזכה זה נמחייב
זה בחליפין כ"ל חליפין ומחוי חליפין
כגון החליף שור בפרה וקנה אשמועינן
אגב אורחיה בצפיא דפירי עושים
חליפין. החליף שור בפרה גרסין
ול"ג בשר שור: הניחא לרב ששת כ"ו.
צ"ל למאי דלוקח דרשינן מעיקרה צ"ל
למאי דשני דר יתורה סיפא דלמתי
אשמועינן דפירי עבדי חליפין ולא
צעין כלי והא פלוגתא דרב נתנו
ורב ששת היא לקמן בשנתנו (דף
ט"ז) היתא לרב ששת כ"ו: ה"ק יש
דמים שהם כחליפין. ריש וסיפא דלא
היא אשמועינן דש תורת דמים
שהמעות קונות צלל משיכה כחליפין
של סוד: כיצד החליף דמי שור
בפרה. מכר לו שור כשן וכן מעות
ומשך את השור ונתחייב לו המעות
ל"ל הלוקח פרה כי לי שאני מעות
לך דמי השור ויאלוהו יחד וקבל
עליו נמחייב צעל הפרה לתת לו את
הפרה ואין אחד מהם יכול לחזור
והכי קאמר כל הנישום דמים נאחר
כל המטלטלין שאלס שם לחבירו ונתן
לו שומת דמיקן בשצל מתן דתמן
שהיה לו ללוקח כיון שזכה זה לוקח
לאשון דמטלטלין הראשונים שמשכן
ואפילו בתורה דמים על מנת להקנות
לו חפץ צלל דמים נמחייב זה
לוקח שם כלל אונסי החליפין לפי
שקטו לו מעותיו כל אונסי החליפין:

ביצד החליף דמי שור בפרה. שס לו השור דמים ע"מ שיהו לו
זה פרה בלחון מעות קנה: מאי טעמא דרב נתנו. דלומר דמים
כי האי גונא קנו ואין מתן^(א) מעות אינן קונות: סבר לה רב יוחנן,
לומר לקמן (דף ט"ז): דבר תורה מעות קונות כדאשכחן ג' קנה
מן ההקדש שאמרה מורה^(ב) ומן הכסף מורה^(ג) ומכאן מה אומר
משיכה קונה. ולא מעות: גוריה שבא. יתחם לוקח צנויה מוכר
ומן מרוצה ומפול לדיקה בשכונת המוכר ולא יחוש לטרומ ולהלל
לפיכך הנימיקו גרשמו לחזור זו אס ירצה דכיון שאס יתיקרו
צרכותו יתיקרו ויחזור זו מן המכר ויהא השכר שלו כי לדידה
תשיב להו וטרומ ויחזר ויבין דמיתר דרנצן בעלמא הוא נמכר
דשכיח עבוד רנצן מתקנא במכר דלא שכיח כגון האי שיהיו שמין
דמי מטלטלין דמטלטלין לא עבוד רנצן מתקנא במשיכה: ור"י
ל"קיש דאמר. לקמן בדברין (דף ט"ז): משיכה מפורשת מן התורה.
כיון דמלוארייתא מעות לא קנו לא שנה מוכר דשכיח ולא שנה מוכר
ולה שכיח מעות לא קנו הניחא אי סבר לה שנה ששת דאמר פירי
עבדי חליפין מתרין לה למתני' כרב ששת וכדשי רב יוחנן רב
הנישום דמים נאחר כגון מטלטלין ופירי שאלס רגיל לשומן כשנתן
לריש לקיש לא קני דמיני כרב נתנו דלמאי דמים שהם כחליפין דהא לריש לקיש מלוארייתא ל"קיש דמעות אינן קונות ואפילו במכר
ולה שכיח מני: היכי מתרין דהא. חליף שור בפרה דמתינתין לא חליפין ולא דמים: **ואפ"י** כ"ס מל"א בנשות. ועל דהתם
בתיבת קאמר דלאי בתורת דמים מעות לא קנו שור מטבע נעשה חליפין וקנה חליפין: כשנתנו מעות פסולות דמתינתין
ליה כשאר מטלטלין מחליף כ"ס מולא דינרי איתקין^(א) כ"ס מולא של דינריס ואניגרא: אחד מהם פסלתו ואחד מהם פסלתו מדינה,
המלך גור שלא יועיל^(ב) וצ"י מדינה לוקחין אותו בנצנע ואחד מהם פסלתו מדינה שנהאיהו אצל המלך לא זיה ומתינתין
אותם^(ג) בשאר מדינות המלך: ד"א בני כ"ה. לשון הילך הוא: מוכר יי בא"י. אחי צירו מעות ואמר לחבירו מוכר לי חפץ שקל
צאלו שצדי ולא הקפיד לשאול כמה הם ויקבלם מיד הלוקח: קנה. לוקח התפך במעות הללו ואין אחד מהם יכול לחזור:
ויש

ביצד החליף דמי שור בפרה. שס לו השור דמים ע"מ שיהו לו
זה פרה בלחון מעות קנה: מאי טעמא דרב נתנו. דלומר דמים
כי האי גונא קנו ואין מתן^(א) מעות אינן קונות: סבר לה רב יוחנן,
לומר לקמן (דף ט"ז): דבר תורה מעות קונות כדאשכחן ג' קנה
מן ההקדש שאמרה מורה^(ב) ומן הכסף מורה^(ג) ומכאן מה אומר
משיכה קונה. ולא מעות: גוריה שבא. יתחם לוקח צנויה מוכר
ומן מרוצה ומפול לדיקה בשכונת המוכר ולא יחוש לטרומ ולהלל
לפיכך הנימיקו גרשמו לחזור זו אס ירצה דכיון שאס יתיקרו
צרכותו יתיקרו ויחזור זו מן המכר ויהא השכר שלו כי לדידה
תשיב להו וטרומ ויחזר ויבין דמיתר דרנצן בעלמא הוא נמכר
דשכיח עבוד רנצן מתקנא במכר דלא שכיח כגון האי שיהיו שמין
דמי מטלטלין דמטלטלין לא עבוד רנצן מתקנא במשיכה: ור"י
ל"קיש דאמר. לקמן בדברין (דף ט"ז): משיכה מפורשת מן התורה.
כיון דמלוארייתא מעות לא קנו לא שנה מוכר דשכיח ולא שנה מוכר
ולה שכיח מעות לא קנו הניחא אי סבר לה שנה ששת דאמר פירי
עבדי חליפין מתרין לה למתני' כרב ששת וכדשי רב יוחנן רב
הנישום דמים נאחר כגון מטלטלין ופירי שאלס רגיל לשומן כשנתן
לריש לקיש לא קני דמיני כרב נתנו דלמאי דמים שהם כחליפין דהא לריש לקיש מלוארייתא ל"קיש דמעות אינן קונות ואפילו במכר
ולה שכיח מני: היכי מתרין דהא. חליף שור בפרה דמתינתין לא חליפין ולא דמים: **ואפ"י** כ"ס מל"א בנשות. ועל דהתם
בתיבת קאמר דלאי בתורת דמים מעות לא קנו שור מטבע נעשה חליפין וקנה חליפין: כשנתנו מעות פסולות דמתינתין
ליה כשאר מטלטלין מחליף כ"ס מולא דינרי איתקין^(א) כ"ס מולא של דינריס ואניגרא: אחד מהם פסלתו ואחד מהם פסלתו מדינה,
המלך גור שלא יועיל^(ב) וצ"י מדינה לוקחין אותו בנצנע ואחד מהם פסלתו מדינה שנהאיהו אצל המלך לא זיה ומתינתין
אותם^(ג) בשאר מדינות המלך: ד"א בני כ"ה. לשון הילך הוא: מוכר יי בא"י. אחי צירו מעות ואמר לחבירו מוכר לי חפץ שקל
צאלו שצדי ולא הקפיד לשאול כמה הם ויקבלם מיד הלוקח: קנה. לוקח התפך במעות הללו ואין אחד מהם יכול לחזור:
ויש

(א) לקמן מ"א. (ב) לקמן
מ"א. (ג) ע"י תוס'
עירובין פ"א: ד"ה שמא,
(ד) עירובין פ"א: וי"א,
(ה) לעיל מ"ד. (ו) דקרא
כ"ו י"א. (ז) קדושין פ"א,
(ח) לקמן מ"ד. (ט) ד"ה
גאולה. (י) ע"י דבור
הקדוש. (יא) ע"י תוס' לקמן
מ"ד. ד"ה גאולה (יב)
פ"א. (יג) ע"י תוס' מ"ד.
(יד) קדושין דף כ"ט.
(טו) קדושין פ"א. ע"י תוס'
לקמן סב: ד"ה ר"ה.

הנהגות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הכי
קאמר וכו' לא להנישה
דמני: (ב) תוס' ד"ה
ולרב נתנו וכו' למד'
מטבע נעשה חליפין:

הנהגות הגר"א

[א] תוס' ד"ה יש בו
ופק"י ב"ו. ל"ג וכו'
ש"פ אל דעת הרמב"ם
דלף צמלה קמי כמו
מעות נענין מי שפרע
ונאן דלא שפחה קמי
למתיי אצל דעת חוספת
ל"ג ש"פ אף למי שפרע לא
קמי בכל ענין צמלה ועל
כ"ו פ"ב ד"ה הכי
ועמ"ס רבתי מ"ח סי'
קל"ג ס"ק ה' וכו' ר"ד
ס"ק (י"ד):

גליון הש"ס

גמ' יש דמים שהן
כחליפין. ע"י לקמן דף
כ"ג ע"ב תוס' ד"ה הכי
ע"ש: תוס' ד"ה
ופירי וכו' וי"א
דמסתמא א"ת חליפין.
ע"י ע"ב דף פ"א
מספדת ד"ה והל"ה:

הנהגות וצינונים

[א] ובקדושין איתא
ד"א נמי. ע"י תוס'
והיה נ"ו תוס' ד"ה ר"ה
נמי. ע"י תוס' ד"ה ר"ה
ופירי. ע"י תוס' וי"א פד
פ"א ד"ה תוס' ע"י
תוס' חולין טו ע"ב ד"ה
דקרא נמי (לקמן):
[ב] בקצת כתי' נוסף
ב"ה ע"י רש"י (תוס'),
ואת"כ הני שם א'
בשר המוכר בשור
וכי"ה ברי"ה ובגמ'
קדושין. או א' חמור
בבשר שור: [ג] בחי'
המיוחסת להרמב"א
כרב ששת אבירא י"ה
וכי"ה במהת כתי'
ובקדושין: [ד] כתי'
איתא. וברמב"א מתקין
לשון איתא בשנתנו
[א] תוס' ח"ו ד"ה ר"ב:
[ב] כתי' איתא:
[ג] כתי' וצינוניה:
[ד] כתי' איתא: [ה] לא
נמצא ע"י רש"י:
[ו] כתי' בבירי: [ז] כתי'
שוה בשוה: [ח] ע"י ר"ש,
ע"י הרמב"א לעיל דף
טו ע"א בחתייה האי:

ליקוטי רש"י

כל הנישום דמים
נאחר. כל דבר אסא כל
לחור דמים נאחר לרין
לשומן דמים דהיינו כל
המטלטלין דר ממטבע
כיון שזכה זה ב"ו. אס
נתנס בתורת חליפין כיון
שמשכן זה כ"ו ואשמועינן
דמטלטלי ופירי נעשין
מעות וכל צעין עלי דלעיל
דלוקח דלקיים
איך שנתנו (דף ט"ז): צ"ל
דלוקח דלקיים
כל דבר דרשינן לקיים בכל
דבר כדלקמן (דף ט"ז): הכי
נמי מסתברא. דלאו במטבע
עסקינן דקמי סיפא כ"ל
החליף שור בפרה כ"ו: הכי
קאמר ופירי נמי. כל מטלטלין
כו"פ שאינו כלי עבדי חליפין
כ"ל כ"ו והכי מפרשינן לה כל
(ה) העושה דמים נאחר
דהיינו מטבע אס נתנו
בתורת חליפין כיון שזכה זה
נמחייב זה בחליפין כ"ל חליפין
ומחוי חליפין כגון החליף שור
בפרה וקנה אשמועינן אגב
אורחיה בצפיא דפירי עושים
חליפין. החליף שור בפרה
גרסין ול"ג בשר שור: הניחא
לרב ששת כ"ו. צ"ל למאי
דלוקח דרשינן מעיקרה צ"ל
למאי דשני דר יתורה סיפא
דלמתי אשמועינן דפירי עבדי
חליפין ולא צעין כלי והא
פלוגתא דרב נתנו ורב ששת
היא לקמן בשנתנו (דף ט"ז)
היתא לרב ששת כ"ו: ה"ק יש
דמים שהם כחליפין. ריש
וסיפא דלא היא אשמועינן
דש תורת דמים שהמעות
קונות צלל משיכה כחליפין
של סוד: כיצד החליף דמי
שור בפרה. מכר לו שור כשן
וכן מעות ומשך את השור
וניתחייב לו המעות ל"ל
הלוקח פרה כי לי שאני
מעות לך דמי השור ויאלוהו
יחד וקבל עליו נמחייב צעל
הפרה לתת לו את הפרה
ואין אחד מהם יכול לחזור
והכי קאמר כל הנישום דמים
נאחר כל המטלטלין שאלס
שם לחבירו ונתן לו שומת
דמיקן בשצל מתן דתמן שהיה
לו ללוקח כיון שזכה זה לוקח
לאשון דמטלטלין הראשונים
שמשכן ואפילו בתורה דמים
על מנת להקנות לו חפץ צלל
דמים נמחייב זה לוקח שם
כלל אונסי החליפין לפי שקטו
לו מעותיו כל אונסי החליפין:

איזהו נשך פרק חמישי בבא מציעא ער.

מסורת הש"ס
עם הוספות

(ב) עי' תוס' לעיל סו.
ד"ה ובמנוח, (ג) לעיל
ע"ב: (א) [לעיל סג].

הגהות הב"ח

(ה) גמי' לבי מעמימא
ולמירדש: (ב) שם לבי
דפי ולמירדש: (א) שם
במחמא דהוא דובן הוא
דגמיר: (ז) רש"י י"ג
עשיק עפ"ה יקרי. י"ג
ע"ל דף ע"ג: (ה) תוס'
ד"ה הלא הכא וכו'
ולאסמכתא קא ממני
דטועה כסבור שאל:
(1) בא"ד הסם הוא
דקאמר:

הגהות וצינונים

(א) נראה דגיר' להוסיף
ובי: (ב) רש"י שבו"ק
מכורות:
(ג) נדביל צורית (רש"י),
ובי"ה בבתי: (ד) כתי'
לית הדין, והרש"י
כתב דביל חמיש:
(ה) מהרי"ם מ"ו (גליון):
(ו) כתי' הארכתי:
(ז) נדביל שלש אינו
פוסק (רש"י): (ח) יש
להוסיף וכו' וכו'
(ט) יש להוסיף
מוכרי: (באה"מ):
(י) שייך למתני' הלעיל
דף ע"ב (גליון):
(יא) נדביל בתנן:

לאו בידו. שמה לא ימכרוהו לו: דלא צר והתיב. מעות של כל
איש ואיש לבד: ביוזמתא. מוחסר שרשמינ החנונים על החציות
של מין שלוקחין הרבה צימד ומניחין אותן בלאוה הצעלים ומולכין
אותן אחת אחת למכור לחנוט ורושמינ אותם לדעת שכל הרשומות
נמכרות²: ובאתרא בוי צמיקני.
שרגילין לרשום על מנת שצדק זה

הכא לאו בידו. מכאן מקשה ר"ת לפירוש הקונט' דפרק זה
צורר (פסהדרין דף ע"ד: וס' ד"ה כל) גבי משחק בקוביא דקאמר
התם ללאו אסמכתא היא ופי' הקונט' משום דהייז דמי אסמכתא כגון
אם אוצרי ולא אעצד וכגון

הכא לאו בידו אמר רבא *הני בי תלתא
דיהבי וזוי לחד למזבן להו מידי חובן לחד
מינייהו זבן לכולהו - ולא אמרן אלא דלא צר
וחתים איניש איניש לחודיה אבל צר וחתים
איניש איניש לחודיה למאן דובן זבן ולמאן
דלא זבן לא זבן אמר רב פפי משמיה דרבא
*האי סיוזומתא קניא למאי הלכתא רב חביבא
אמר למקניא ממוש רבנן אמרי לקבולי עליה
מי שפרע *והלכתא לקבולי עליה מי שפרע
*ובאתרא דנהיגו למקני ממוש קניא: היה
הוא תחלה לקוצרים: אמר רב ומחוסר שתיים
פוסק שלש אינו פוסק ושמואל אמר בידי
אדם אפילו מאה פוסק בידי שמים אפי' אחת
אינו פוסק תנן פוסק עמו על הגרש והא
מחוסר משדא בחמה לביבש ולמידש ומידרא
וכגון דשדא בחמה ויבש ולשמואל דאמר
בידי שמים אפי' אחת אינו פוסק והא מחוסר
מידרא דבידי שמים היא אפשר בנפוחות: ועל
העביט של ענבים: והא מחוסר מכמר ועיולי
לבי מועצרתא (ה) למירדש ולמנגד כדתני רבי
חייא על הכומר של זיתים הכא נמו על
הכומר של ענבים והא מחוסרי תלת באתרא
דההוא דובין הוא דנגיד: ועל המועטן של
זיתים: והא מחוסר מכמר ועיולי לבי דפי
(ג) למירדש ולמנגד תני רבי חייא על כומר של
זיתים הא איכא תלת באתרא דההוא דובין
(ד) ההוא מנגיד: ועל הביצים של יוצר: אמאי
והא מחוסר לפופי ויבושי עיולי לאתונא
למושרף ולמופק *כגון דמלפפה ובישו והא
איכא תלת *באתרא דההוא דובין הוא
דמופק: ועל הסידי משישקענו בכבשן: והא
מחוסר מקד'ה ואפוקי ומידק באתרא דההוא
דובין ההוא דייק ולשמואל דאמר בידי אדם
אפי' מאה פוסק למה לי משישקענו בכבשן
אימא משראוי צשקענו בכבשן: ועל הביצים
של יוצר: תנו רבנן אין פוסקים על הביצים
של יוצר עד שיעשו דברי ר' מאיר אמר רבי
יוסי 'בד"א בעפר לבן אבל בעפר שחור כגון
כפר חנניא וחברותיה כפר שיחין וחברותיה
פוסקין אע"פ שאין לזה יש לזה אמימר יריב
זווי מבי מועיילי עפרא כמאן אי כר' מאיר
האמר עד שיעשו אי כרבי יוסי האמר אע"פ
שאין לזה יש לזה לעולם כרבי יוסי ובאתריה
דאמימר עשיק עפרא אי דמועיילי עפרא
סמכא דעתיה ויריב להו זווי ואי לא לא סמכא
דעתיה: ופוסק עמו על הובל כל ימות
השנה⁶: חכמים היינו תנא קמא אמר רבא

כל זה צידו לעשות ומרישא כי ממני
אלדעתא ללא יהיב (ה) לאסמכתא קא
ממני דטועה שלא יצא לידי כך אבל
משחק בקוביא לא סמנין אמרי ללא
יעד אי נח אי לא נח ואפי"ה ממני
שמע מינה מספיקא גמיר ומקני
והכא משמע איפכא דהיכא ללאו
צידו הוא טפי אסמכתא ונראה לר"ת
דהתם משום הכי לא הוא אסמכתא
דלאבז דעמי למיקני גמר ומקני וקשה
לפירוש דזההבז (לעיל דף ע"ג: וס')
חשיב אסמכתא להיבא דלאס אי חזר
צ' ערצוי מחול לך ולא אמרי' מנו
דעמי למיקני גמר ומקני ועוד דלא"כ
הייז מדמה צפרק זה צורר (פסהדרין
דף ע"ה:) להיבא דלון אחד מהס מיר
דהתם לא שייך האר טעמא ור"ת
בעלמנו חזר צ' והגיס צפרק האר
גבי עובדא דשגיס שהמרו זה את
זה צפרק צמה מדליקין (שם דף ע"ה.)
שהקנו זה לזה דלא לא הקנו ליהדרו
צרו ואע"ג דיש מקומות דקנו צלא
קנין דצדדים בעלמא כגון פסהדרין
(דף ע"ד:) גלמא עלי אצא כו' דצלתן
לך מחלוקת וכן (ס' ע"ג) דור לי צמי
ראשן דלון יכול לחזור צ' התם דין
הוא שיעיל כיון שיש להם תציעה
זה על זה והס קצלו עליהם כך את
הדין ולא דמי להיכא שאין לו שום
תציעה והתם צפ' זה צורר (פסהדרין
דף ע"ה.) גבי מפריחי יוסי משמע
כפי' הקונט' דקאמר וצריכא דלא
קאמר צתולה צדעת עלמנו התם (ו)
דקאמר קים לי צנפשא דידענא טפי
ולכפי' הוא אסמכתא משמע היכא
דצידו להרויח הוא טפי אסמכתא
ומהן דשמעין נראה לי דלא דמי
דהכא הוא צידו ולא צידו דלע"ג
דמניו הוא לקנות מכל מקום כיון
דתלוי צתחיס דלא לא ירעו למכור
ממי יקנה הלך לא גמר ומקני אבל
התם דלון צידו כלל גמר ומקני
והס'היה צידו מכל וכל כגון אם אוצרי
ולא אעצד אי גוים לא גמר ומקני
כגון דאמר אשלים אלפא זווי דלנקמן
צפרק המקבל (דף קד:) אבל
אשלים צמיטעא דלא גוים גמר ומקני
ועוד פרי"ת דוקא כי ההיא דלאס
אני חזר צ' ערצוי מחול לך וההיא
דפירקין לעיל (דף ע"ה:) דלאס אי אחת
ותן לי מכאן ועד שלש שנים וההיא
דמשלש חשיב אסמכתא כיון דגוים
שאין מתכוין אללא להסמין חצרו על
דצרי' שיאמיניהו אבל משחק בקוביא

אלדעתא דהכי קא עבדי שריחו זה או זה וצננהדרין [דף ע"ד: ד"ה כל] האריך¹ צפסק משחק בקוביא: **תני** רבי חייא ע"ה כומר
ש"י זיתים. ור"ת אמאי לא אמר רבי חייא מילתיה ארישא דעביט של ענבים ויש לומר דלון רגילות לכומר ענבים כמו זיתים ור"ת
לשמואל דאמר צדי אדם אפילו מאה פוסק למה לי על כומר ויש לומר דכימור הזיתים מקרי צדי שמים:
וכפר שיחין וחברותיה אע"פ שאין לזה יש לזה. לא מיירי צעפרא דהא מחוסר שלש הוא ואינו² פוסק אללא צביצים איירי ומדנקט
האי ליטנא דלע"פ שאין לזה יש לזה דנקט גבי פוסקין על שער צשזוק³ משמע שיש שער צשזוק לביצים וקמ"ל דלע"פ
שאין שער לקדירות צשזוק כיון שיש שער לביצים חשיב חשיב כליהו יש לו צביצים⁴ לפסוק לקדירות כשער מוכרי קדירות צול צביצים לענין
¹ לקדירות בענין לקטות ולמוכרי צתואה אי נמי אפילו אין שער יכול להיות דתשבי כיש לו לפי שדרך יוצרים יוצי' מהדלי שיש הרבה מהם:
יבול צומר לו תן י' בזה או תן י' בעותי. אין זה נעמדי מלוה על גבי פירות⁵ כיון דצמורת מקח נותן⁶ לו מעות תחילה ואפילו
מי שפרע ליכא דעמתייהו דאיניש אתרעא זילא כשנתן מעות על מנת לקבל פירות לאחר זמן:

ללמא

עין משפט
ג'ר מצוה
קנו א ב מיי' פ"ו מהלכות
מכירה הל' יג יד סמנ
פ"ג שזן ולחין קעא טוש"ע
ח"מ ס' קפד סעף א:
קמח ג ד ה מ"י ס' הל' ו
סמנ עשין פט טוש"ע
ח"מ ס' ר"א סעף א:
קמח ו מ"י פ"ט מהל'
מלוה ויהי הל' בסמנ
לאחן קמח טוש"ע י"ד ס'
קעא סעף ד:
קמח ז ח ט מ"י ס'ס:
קמח י מ"י ס'ס הל' א:

לעין רש"י

ויו"ן. פירוש נפס וכננה
(רש"י) תענית דף ג
פ"ג ד"ה אפטר ועיין
ערון ערך כנר א'.
אמרי' יריד'... פירוש
לגרון (נגדים) (רש"י)
יחוקל טו, ד ועיין רש"י
שם דף טו ע"ב ד"ה
לפופי רש"י (לעין יעקב)
סוטה דף יא ע"ב ד"ה
משפך ערוך ערך ל' א'.
לגלגל לעבז מרשק"א.
פירוש צלה, אגס (רש"י)
צמנת דף קכא ע"א ד"ה
צמנת ועיין רש"י שם א.
(י.)

ליקוטי רש"י

בנפוחות. ויו"ן נלע"ו
נפס'ה וצריה (תשנית ב.)
צ"פ"י. אגמליו"ן נלע"ו
לפופי בעלמא כמו שטעין
מגורות וספיקות צת שבה
קמ"ל: אומלטי"א כמו
שטעין לקטן צמיטישו
אצרוי ולא יתעקס וס'ס
קמ"ל: עשיק. לשון יוקר
הוא [לעיל נב].

יְתָה וּלְמַסְכָּה לְאַנְתּוֹ מִן בְּגָלָל
 לְאַקְמָא שׁוּם מִיתָא עַל
 אַחְסַנְתִּיהּ: (א) וְאָמַר פְּרוּקָא כִּי
 הָאִי גִוְנָא לִית אָנָּא יְכִיל
 לְמַפְרוֹק לִי עַל דְּאִית לִי אַתְתָּא
 לִית לִי רְשׁוֹ לְמַסֵּב אוֹחְרַנִּיתָא
 עֲלֵהָא דְלִמָּא תְּהִי לְמַצּוֹ בְּבֵיתִי
 וְאֵהָא מְחַבֵּל יַת אַחְסַנְתִּי פְרוּק
 לָךְ אַתְּ אַרוּם דְּלִית לָךְ אַתְתָּא
 אַרוּם לִית אָנָּא יְכִיל לְמַפְרוֹק:
 (ב) וּכְהָדָא מְנַהֲגָא בְּעַדְנָא דִּי
 מְלַקְדָּמִין מְתַנְהֲגָא בִּישְׂרָאֵל
 בְּזִמְנֵי דְשִׁקְלִין וְטָרְזֵין וּפְרָקִין
 וּמְחַלְפֵין חַד מִן חֲבֵרִיהּ וּמְקִיָּמִין
 כָּל מַדְעָם וְיַטְלַע גְּבַר יַת גְּרַתְקָא
 יַד יְמִינִיהּ וְאוֹשִׁיט בֵּיהּ קִנְיָן
 לְחֲבֵרִיהּ וְהַכִּין נְהָגִין לְמַקְנֵי
 בֵּית יִשְׂרָאֵל מִן חֲבֵרִיהּ קָדָם
 סְהַדְיָא: (ג) וְאָמַר פְּרוּקָא לְבוּעֵז
 אוֹשִׁיט יָדָךְ לְקַנְיָנָא וּקְנֵי לָךְ
 וּכְלַע בּוּעֵז יַת גְּרַתְקָא יַד יְמִינִיהּ
 וּקְנֵי לִיהּ: (ד) וְאָמַר בּוּעֵז לְסַבְיָא
 וּלְכָל עַמָּא הָווּ סְהַדִּין אַתּוּן עֲלֵי

קְנוֹתְךָ הַשְּׂדֵה מִיַּד נְעָמִי וּמֵאֵת רֹת
 הַמוֹאָבִיָּה אֲשֶׁת־הַמַּת קְנִיתִי קְנִיתָ קְרִי
 לְהַקִּים שֵׁם־הַמַּת עַל־נַחֲלָתוֹ:
 (א) וַיֹּאמֶר הַגַּאֵל לֹא אוֹכֵל לְגֵאוּל־
 לְגַאֵל־ קְרִי לִי פֶן־אֲשַׁחִּית אֶת־נַחֲלָתִי
 גַּאֵל־לָךְ אַתָּה אֶת־גַּאֲלָתִי כִּי לֹא־
 אוֹכֵל לְגַאֵל: (ב) וְזֹאת לְפָנִים בִּישְׂרָאֵל
 עַל־הַגַּאֲוֵלָה וְעַל־הַתְּמוּרָה לְקַיָּם כָּל־
 דְּבַר שְׁלֹף אִישׁ נַעֲלוֹ וְנָתַן לְרַעְתּוֹ
 וְזֹאת הַתְּעוּדָה בִּישְׂרָאֵל: (ג) וַיֹּאמֶר
 הַגַּאֵל לְבָעֵז קְנֵה־לָךְ וַיִּשְׁלַף נַעֲלוֹ:
 (ד) וַיֹּאמֶר בָּעֵז לְזִקְנָיִם וְכָל־הָעָם עֲדִים
 אַתֶּם הַיּוֹם כִּי קְנִיתִי אֶת־כָּל־אֲשֶׁר

ת"א (1) וזאת לפנים בישראל על הגאולה ועל התמורה. מציעא מז נדה מה זוהר פרשת חקת. ונתן לרעהו. מציעא ז.

שפתי חכמים

רש"י

מסאה כדפירש רש"י בפרק חלק: (1) ובוזה מיושב מאי קסבר למה היה
 בוועז רוצה לקחתה, אלא אמר אתה אין לך בנים, אבל אני יש לי
 בנים וירא אני פן אשחית את נחלת ה' בנים: חסלת מגילת רות:

(ה) ומאת רות המואביה. אתה נריך לקנות והיא
 אינה מתרצה ללא חס כן תשאנה: (ו) פן אשחית
 את נחלתי. זרעי (ז) כמו (תהלים קכז) נחלת ה'
 זנים לתת פגם צורעי שנאמר (דברים כג) לא

יבא עמוני ומואבי וטעה בעמוני ולא עמונית: (ח) על הגאולה. זו מכירה: תמורה. זו חליפין: שלף איש
 נעלו. זהו קניין כמו שאנו קונין בסודר צמקוס נעל, ורבותינו ז"ל נחלקו בדבר מי נתן למי יש אומרים
 קונין בכליו של קונה וזועז נתן לגואל ויש אומרים קונין בכליו של מקנה וגואל נתן לזועז: וזאת

רבינו עובדיה מברטנורה

על נחלתו שהם ישראל, כמו שנאמר כי חלק ה' עמו וגו', וכתוב והיה ה' למלך על כל הארץ. ולזה התחיל כאן ואמר
 ביום קנותך השדה וגו', שמיום הגאולה ואילך יודע שמו של הקב"ה שהוא אחד וישראל גוי אחד בארץ. וקנות הוא
 לשון גאולה, כמו שנאמר עד יעבור עם זו קנית. והשיב ישראל ואמר שאי אפשר שיעשה מעשים שיגאל בזכותו. (1) וזה
 שאמר לא אוכל לגאול לי. לפי שאם תעשה הגאולה בזכותי, יבא כל כך צרות בעולם שנחלתי תהיה נשחתת, וזהו
 שאמר פן אשחית את נחלתי. כמו שמצינו בבו כוזבא שהיה לו להיות משית, שכו היה מבית דוד, ולא היה יכול

אבן עזרא

אומרים רמז על אשתו: גאל לך. הנה נתתי לך רשות כי אני לא אוכל: (ו) לפנים. בימים קדמונים שעברו כמו הפנים שהם הראשונים: על הגאולה. אם אדם יגאל או יחליף שדה בשדה: וזאת התעודה. מגורת עדות על זה היו מעידים. ויש מפרש במלת תעודה רגילו' ומנהג והראשון הוא הנכון: (ח) וישלף נעלו. בועז שלף נעלו ונתן אותו לגואל והנה זה כאשר אמרו תכמינו

ראוי להיותו ואם לא תגאל וכן ובאשת נעורי אל יבגוד וזה לא יתכן כי יבגוד שב אל מלת ברוחכם וכן פירושו ואם לא יגאל הגואל אותה ואני אדע כי אין גואל קרוב ממך: (ה) אשת המת קנית. הטעם מזאת המל' תקנה ופועל עבר תחת עתיד כי האשה יש לה כתובה גם האם יורש' הנשאר ונכתב קניתי והטעם כן אקנה אני: (ו) פן אשחית את נחלתי. היתה לו נחלה רבה ויש

ישי

מלבי"ם

גזע

(דף למ"ד) שכל דבר החוזר לבעלים כגון מתנה ע"מ להחזיר או שאלה או שכירות אינו נקנה בחליפין, ויקשה ע"ז הא קנין חליפין למדינן מבעוז ושלף איש נעלו ושם יורש הוי וסופו לחזור ביובל וכמ"ש ר' יוחנן דאחין שחלקו לקוחות הם ומחזירים ול"ז ביובל ואז היה היובל נוהג, וי"ל עפ"מ"ש בגיטין (דף מח) אמר ר' חסדא מחלוקת ביובל שני אבל ביובל ראשון ד"ה מביא וקורא דאכתי לא סמיך דעתיה וע"כ כל זמן יובל ראשון היו קונים בקנין סודר אבל אחר היובל הראשון לא יכלו לקנות בק"ס שכבר ידעו שיוחזר ביובל וסמכו דעתם ע"ז ולכן תקנו קנין קצצה, אבל בקנין זה של בועז לא יכלו לקנות בקצצה, דהא הגואל הראשון לא רצה לגאול ואמר פן אשחית את נחלתי שלא דרש עמוני ולא עמונית ואם היו מביאים חבית ושוברה לפני התינוקות היו אומרים שאינו מפני שמכרה אחוזתה רק מפני שנשא אשה שאינה הוגנת שע"ז היו ג"כ עושין קצצה כמ"ש במד' וכמ"ש בכתובות (דף כח) כיצד קצצה אחד מן האחין שנשא אשה שאינה הוגנת וכו', ולכן חזר ונהג קנין חליפין שהיה נהוג לפנים בישראל בזמן היובל הראשון, כי אף שעתה היה היובל שאחר הראשון, הלא השדה שקנה ע"י יבוס ג"כ אינו חוזר ביובל וכמ"ש בכורות (דף נב) ואלו שאין חוזרים ביובל וכו' והמיבם, וז"ש וזאת לפנים בישראל וגו' וזאת התעודה בישראל, ר"ל אחר שקנין זה נהג לפנים בזמן היובל הא' לכן שם זאת התעודה גם עתה שלא יכול לקנות ע"י קצצה: (ח) ויאמר הגואל לבעז, אחר שהרשהו לגאול הקנה לו בקנין סודר, והרשב"א כתב בקדושין (דף כא) עמש"ש כדאמר רנב"י לקרוב קרוב קודם והלא קדימת הקרוב תחלה א"צ קרא דילפינן מהקרוב אליו, ותי' דעקר קרא אתי לעכב דוקא כסדר הוה שאם הדוד אינו אמיד ובן דוד אמיד אינו נגאל וזה סותר למ"ש גבי בועז שדודו לא רצה לגאול ונגאל ע"י בן דודו, וצ"ל שזה עצמו הטעם שקבל קנין שוכה לו ע"י קבלת קנין שיהיה עומד במקומו וכחו ככתו: (ט-י) ויאמר בעז לוקנימ,

השדה ר"ל לא תקנה חלקת השדה דהיינו רק חלק של נעמי לבד רק תקנה השדה כלה בשני חלקיו, ויש חילוק בדרכי קנייתם שחלק של נעמי תקנה מיד נעמי בדרכי הקניה, ותתן כסף מחירו אמנם החלק השני שתקנה מאת רות המואביה [בוזה לא אמר מיד כי זה לא נקנה מיד ליד ע"י כסף] אשת המת קנית בחלק הזה צריך אתה לקנות אשת המת ע"י יבוס ועמה תוכה גם בחלק השדה, ובוזה יש תנאי להקים שם המת על נחלתו, שנחלה זו תקרא ע"ש אשת המת לא על שמך כדין יבוס: (י) ויאמר הגואל, ע"ז השיב אחר שלא אוכל לגאל לי דייק מלת לי ר"ל שלא אוכל שיהיה לעצמי ויהיה לי על שמי א"כ אני ירא פן אשחית את נחלתי אחר שלא יקרא על שמי, וע"כ גאל לך אתה את גאולתי כי לא אוכל לגאול, ולדברי חז"ל הוא לא דרש עמוני ולא עמונית ועו"א פן אשחית את נחלתי, וי"ל שע"ז כפל כי לא אוכל לגאול על שני טעמים אלה: (י) וזאת לפנים בישראל, אמר במד' בראשונה היו קונים במנעל ובסנדל שנאמר שלף איש נעלו, חזרו להיות קונים בקצצה, ומהו דין קצצה, אמר ר' יוסי בר אבין כל מי שמוכר שדהו (לעכו"ם ט"ס) היו קרוביו מביאים חבית מלאה קליות ואגוזים ומשברים בפני התינוקות והתינוקות מלקטים ואומרים נקצץ פלוני מאחוזתו, כך מי שהיה נושא אשה שאינה הוגנת לו היו הקרובים מביאים חבית מלאה קליות ואגוזים ושוברין לפני התינוקות והתינוקות מלקטים ואומרים אבוד פלוני ממשפחתו, חזרו להיות קונים במנעל ובסנדל שלף איש נעלו ונתן לרעהו, חזרו להיות קונים בכסף ובשטר ובחזקה, לפ"ז מפרש מ"ש וזאת לפנים בישראל היינו בימי קדם כמו בימי יהושע היו קונים בחליפין כי אח"כ התחילו להיות קונים בקצצה, כי יש הבדל בין לפנים ובין מלפנים שמלת מלפנים מורה שדבר הנהוג עתה הוא נהוג כן מימי קדם, אבל מלת לפנים מורה שכן היה נהוג בימי קדם לא אח"כ כמו האמים לפנים ישבו בה, ולפ"ז מבואר שקנין זה נבטל אח"כ, וי"ל הטעם עפ"מ"ש התוס' בערכין

מנחת שי

ואדעה קרי: (ה) קניתי. קנית קרי, ובמדרש רות קניתי כתיב, והא מסייעא להאי דאמר ר' שמואל בר נחמן אלם היה מדברי תורה, אמר הראשונים לא מתו אלא על ידי שנטלו אותה ואני הולך ליטלה, חס לי ליטלה, לית אנא מערבב ורעייתי, איני מערב פסולת בבני, ולא היה יודע שכבר נתחדשה הלכה עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית, ועיין שרש ישי: (ו) לגאול לי. מלא, והאל"ף בקמץ הוא חסוף, והוא חד מן נביאים וכתובים - חמש מגילות / נביאים וכתובים המפואר [עמוד 182] {726077}

רבינו עובדיה מברטנורה

שנאמר ואז אשקיע מימיהם ונהרותם כשמן אוליך, וכתוב בתריה ביום ההוא אצמית קרן לבית ישראל. כוונת המאמר דע, שמעת שאנו בגלות אנו חולים מחולי נחש הקדמוני, ומה נרמז לנו בכן כוזיבא שנמצא נחש באותו ארכובה שהיה מקבל אותם אבני בליסטראות, להורות שמה שאמר דניאל עליו ועצם כחו ולא בכחו, שלא נמסר לנו כח של הקב"ה בעון שנמצא בישראל שהוא גורם לנו מיתה וצרות, וזה החולי עד עתה לא יכול להרפא, וזה המעכב שלא תנוח רוח של הקב"ה על משיח בן דוד, שבכל דור ודור נולד אחד מזרע יהודה שהוא ראוי להיות משיח לישראל, אם היו מרפאים עון נחש הקדמוני מביניהם, כדי שתנוח עליו רוח ה' ולא יעכב הנחש, כמו שעכב לבן כוזיבא, שבמקום כחו מצאו לו נחש כרוך, ובוה צריך לבקש הדג שהזכיר המאמר שהוא משיח בן אפרים, שנאמר בברכתו וידגו לרוב בקרב הארץ. ורוב הברכה ניתנה לאפרים, שהרי הושם הימין על אפרים. ובשביל זה אנו אומרים משיח בן אפרים, שמשיח בן יוסף היה לנו לומר ואנו אומרים אפרים. לפי שאפרים לקח ממדת אמו שהיא אסנת בת פוטיפרע שהוא צד השמאל, הוא כחו של סמא"ל שממנו נמשך הנחש. וגם מנשה לקח ממדת אמו, ולקח חלק יותר מה שלקח אפרים, ולא היתה ימין ראוי אליו אלא לאפרים, מעט מצד אמו והרבה מצד יוסף, והיה בהכרח שיקח מכח סמא"ל מצד כח גבורה שצריך למלחמות ולהיות אכזרי, ולזה די במעט שיקח מצד אמו, ולזה אף על פי שלקח הימין מצד אביו נקרא על שם אמו, וזה רמוז בפסוק באות פ' מאפרים שהיא פ"א פוטיפרע, על שם הפעולה העתידה שתעשה על ידו, ולא נקרא משיח בן יוסף, ומצד שמו מתייחס בדג, הוא שאמר המאמר עד שיתבקש דג לחולה ולא נמצא,

והצליח מרמה בידו ובלבבו יגדל, שהיה חושב בלבו שר' אלעזר קושר עליו והרגו. ומה שאמר בשלוח ישתית רבים, רוצה לומר שבאותה שלוח שעשה עם כותי וקבל דבריו, השחית העיר שתכבש. ועל שר שרים יעמוד, בהיות שהוא היה ראוי להיות משיח, אם היה זכות לישראל והיה מושל על כל השרים ומתריבם, ולא החריבם בשביל שלא ניתן לו היכולת, ולא היתה נכונה עליו ידו ורוחו של הקב"ה. ועל זה אמר ובאפס יד ישבר, שאם היה לו יד היה מושל על כל השרים ולא היה נכנע, והקב"ה הכניעו שלא להשחית נחלתו: וכשהתחיל דניאל לדבר בזה הענין, אמר ויאמר אחד קדוש מדבר לפלוני המדבר עד ערב בקר, וכן כשמגלין לו זה הסוד ברות אמר סורה שבה פה פלוני אלמוני, אם כן נראה שהגאולה שלימה הוא ביד הקב"ה בעצמו כדי שיהא שמו נודע וניכר בין האומות, וה שאמר גאל לך אתה. רוצה לומר אתה בהיות גואל את שמך אתגאל גם אני. וזה שאמר גאל לך אתה את גאולתי כי לא אוכל לגאול. אמר ישראל אין בי כח שתהיה הגאולה באופן שאתה רוצה. וזו היתה סיבה שלא נחה רוח ה' על בן כוזיבא, לפי שלא היה לישראל זכות והיה צריך שיעשה למען שמו יתברך ושיפרע מרשעים ולרחם על ישראל האריך זמן הגאולה עד הבקר שלא יחזור להעריב לישראל ועד שיבא האור השלם מיד הקב"ה, ומראה הערב והבקר אשר ראית אמת היא, רוצה לומר שאף על פי שהגאולה של בן כוזיבא שהראיתך למעלה לא היתה אמיתית, הגאולה ביד הקב"ה תהיה שלימה ואמיתית. ואם תקשה ותאמר עתה אנו רשעים כמו שהיו בימי בן כוזיבא, הצרות שעברו מאז ועד עתה ואותם שעברו הם מרוב עונותינו: ומה שאמרו חז"ל אין בן דוד בא עד שיבקש דג לחולה ולא נמצא,

אבן עזרא

שלא יאמר ערום. ויש אומרים כי הגואל שלף נעלו ונתנו לבויעז. והטעם כאשר נתתי לך זה הנעל כן הגאולה: (יא) כרחל

ז"ל חליפין והטעם שקבלת זה הנעל ונתת תחתיו גאולתך וטעם נעל בעבור שהוא נמצא תמיד ולא יתכן להסיר חלוק או מנכסים

ישי

מלבי"ם

גזע

אותם לעדים פעם שנית, כי מכירת וקנית השדה ענין בפ"ע וקנית האשה וקדושיה הוא ענין בפ"ע ועדות מיוחדת: (יא) ויאמרו כל העם אשר בשער עדיב, וגם ברכו אותם ברכת חתנים, והיו שלש ברכות: א) ברכה אל האשה, שהגם שהיא בת עכו"ם מצד שבאה אל ביתך בית צדיק כמוך תהיה בצדקתה כרחל וכלאה שהיו ג"כ בנות

עפ"ז הזמין את כלם לעדים שקנה מיד נעמי את כלל השדה, וזה קנה בכסף ובשטר ובחוקה כמ"ש שחזרו לקנות בכסף ובשטר ר"ל כשלא היה במקום יבום, ושקנה את רות שהיא עדיין אשת מחלון כי רות בעלה מקשקש בה כמ"ש בוהר וזה ענין מצות יבום ואני קניתי אותה לאשה על הכונה להקים שם המת על נחלתו, וע"ז הזמין

ימים ושנות חיים ושלוש יוסיפו לו כנפשו היפה ונפש א"נ:

משה"ק סופר מפפד"מ

תשובה שיד

שיל"ת, פ"ב נגהי ליום עש"ק ח' תמוז תקצב"ל. שוב"ט לה"ה ידידי הרב החרוץ המופלג בתורה בפלפול וסברא קולע אל השערה משיב במלחמה שערה כש"ת מו"ה יוסף יואל נ"י בק"ק טארניפאל יע"א:

יקרתו הגיעני בזמנו, ואחר עד עתה מפני טרדות שונות. ונפשו היפה בשאלת חכם וז"ל אחד הי' לו בהמה מבכרת ומכרה בכסף בלא משיכה, רק קיבל דמי' מהלוקח הערל אדרוי"ף א) והמותר זקף עליו במלוה, ועשה עמו האנדשלא"ק ב), והמוכר אמר שציוה הערל הקונה שיעשה משיכה בהפרה, ואמר הערל שאין צורך שבפליליהם אין קונים רק בהאנדשלא"ק וקניית מאהריט"ש, ועכשיו ילדה בכור מה דינו עכ"ל השאלה. [תיבת מאהריט"ש לא ידענא פירושו]:

הנה פר"מ צלל במים אדידים עיניו ראו כל תשובות האחרונים בענין זה. ויען כי סטומתא קנין דרבנן [ו]תליא אי קנין דרבנן מועיל להפקיע איסור דאורייתא, שוב כ' עכ"פ הפקר ב"ד הוה והפקר פטור. ועוד אי כסף או משיכה קונה הוא ספיקא דדינא, ולרמב"ם [ה'] כלאים פ"י הכ"ז ספק לקולא מה"ת רק מדרבנן [לחומרא], וא"כ לענין דרבנן מועיל קנין סטומתא, אלו דבריו ודפח"ח. ואין לנו פנאי לעיין בכל אלו האחרונים שהביא, ובשגם ספר מחנה אפרים לא נמצא במחנותינו:

הנה שרש דבר זה אי קנין דרבנן מהני לדאורייתא הוא פלוגתת רש"י ותוס' לפי מה שביאר הר"ן בגיטין פ' התקבל ס"ד ע"ב אר"י א"ר אסי חפץ ומחזירו לאחר שעה זוכה לעצמו וזוכה לאחרים ושמואל אמר דא ודא אחת היא ומסיק אין זוכה לאחרים, ופירש"י לרב יהודה זוכה מדרבנן ולשמואל אפי' מדרבנן אינו זוכה, ותוס' ס"ל לרב יהודה זוכה מדאורייתא ולשמואל מדרבנן מיהת זוכה לאחרים, והקשה אהתוס' א"כ מאי פריך משתופי מבואות

ומשני שתופי מבואות דרבנן, יהי נמי דאורייתא מ"מ קנין דרבנן הוה שלו מה"ת, אע"כ לשמואל לא קני כלל ופריך שפיר ומשני שתופי מבואות דרבנן ולא בעי קנין כלל אפי' קנין דרבנן, אבל אי הוה קנין דרבנן אזי הוה מועיל אפי' בדאורייתא ע"ש. וכתב שכן דעת הר"י"ף כרש"י, דלשמואל אפי' מדרבנן אינו זוכה ולרב יהודה אינו אלא מדרבנן. וא"כ ממילא מוכח לרש"י ור"י"ף דקנין דרבנן מהני מה"ת, דאלת"ה אדמקשה אדשמואל משיתוף מבוי, לרב יהודה נמי תיקשי לפי מה דס"ד דשיתופי מבואות דאורייתא או כעין דאורייתא, אע"כ לרב יהודה לא תיקשי דקנין דרבנן מהני לדאורייתא. וכן דעת והסכמת הר"ן עצמו שם ובר"פ הזורק [ע"ח ע"ב] גבי זרק בתוך ד' אמות קרוב לו קרוב לה ע"ש, וכן בפ' לולב וערבה [מ"ו ע"ב] גבי ינוקא אקנויי לא מקני מוקי לי' בלא הגיע לעונת הפעוטות דלית לי' קנין כלל אבל בהגיע לעונת הפעוטות דממכרו ממכר ה"נ יכול להקנות לאביו הלולב, ש"מ קנין דרבנן מועיל לדאורייתא. אך שיטת התוס' בפ' התקבל הנ"ל דקנין דרבנן אינו מועיל אלא להפקיע מרשותו של זה, לא שיהי' זה זוכה בו, עד דאתי לרשותו וזכה מההפקר שהפקירו חז"ל אז זוכה בו מן התורה בלי ספק. וז"ל ר"ן שם עפ"י דעת התוס', כיון דאכתי ממונא לא אתי לרשות זוכה ולא זכי ב"י אלא מדרבנן לא אלימא זכי' דידי' כדאורייתא עכ"ל לענין זה, הרי מבואר דאי אתי ליד הזוכה אז לכ"ע הוה דאורייתא, ולא פליגי אלא טרם אתי לידי' לרש"י קונה ולתוס' אינו אלא הפקר ב"ד ולא קנין ב"ד. אך לפ"ז אין רא"י מר"ן גבי לולב דכבר אתי ליד זוכה:

והנה אין הכוונה בהפקר ב"ד דהכא שהוא מופקר לכל וכל הקודם זכה, זה לא יעלה על הדעת, אלא לכשיבוא זה לזכות בו יהיה כזוכה מן ההפקר, ולדעת' דהאי גברא אפקרוהו ולא אדעתא דכ"ע, ולכן כל זמן שלא בא זה וזכה בו הרי הוא באחריותו של זה המתחזק עתה. והמוכר חמצו לנכרי בקנין דרבנן לשיטה זו כל זמן שהוא בידו של ישראל הוא באחריותו, כי איננו מופקר לכל אלא נגד הנכרי הזה שאם יבוא ליקח מקחו צריך ליתנו לו, ואם לא יתנו לו הוא באחריותו של ישראל. וכן לענין בכור, אעפ"י שבהמה מופקרת פטורה מבכורה, אבל בהמת ישראל שמכרה לנכרי בקנין דרבנן לשיטה הנ"ל לא

ג) נראה דכונת הרב השואל למ"ש שם הל' מכירה קנין

משיכה סי' ב'.

א) דמי קדימה

ב) תקיעת כף.

ומיושב נמי פסק הרמב"ם בהל' תרומות פ"ט [ה"י], בכהן שקנה פרה מישראל בכסף אינו מאכילה כרשיני תרומה, וישראל שקנה מכהן אינו מאכילה כרשיני תרומה, משמע קנין כסף מועיל ולא אזלינן בתר דרבנן. והקשה באבני מילואים סי' כ"ח ססקל"ג מש"ס ר"פ אלמנה [ס"ז ע"ב] דאם יש בת עם הבן בנכסים מועטים מאכילים העבדים תרומה משום דאכלי בתקנתא דרבנן, ש"מ בתקנתא דרבנן מאכיל בתרומה, ומ"ש מכרשיני תרומה לבהמה. ולהנ"ל לק"מ דתקנתא דרבנן דהבנות יזונו תקנתא קביעא הוא והעובר עלי' הוא עבריין, משא"כ קנין כסף לא עקרו לגמרי:

ובלא"ה נ"ל דתלי' בפלוגתת רז"ה ורמב"ן במלחמות ה' פ' הזהב [שם], דלהרז"ה כל זמן שאין אחד מהם חוזר בו הוה מקח גמור, ואחריות על הלוקח וצריך לחזור קודם שיפול הדליקה אבל אח"כ לא מצי למיהדר ביי, ונדחק במתני' ס"פ אותו ואת בנו [פ"ג ע"א] לפיכך אם מת מת למוכר, נמצא להרז"ה לא הוה עקירת דבר מה"ת. וזה נראה שיטת רש"י במ"ש ב"מ מ"ז ע"ב ד"ה כך תקנו חכמים משיכה ללוקח ע"ש וק"ל, ומשו"ה יפה פירש"י דיכול המוכר לקדש אשה בהכסף. אך רמב"ן פליג ומוכיח מהך משנה דחולין הנ"ל דאחריות דליקה ומיתה על המוכר, א"כ י"ל לא הוה קנין גמור והכסף עדיין ללוקח. והאמת רש"י בגיטין נ"ב ריש ע"ב נראה כדעת רמב"ן דלא כהרז"ה. ובמ"א ד ביארתי דלדעתי פלוגתא דאמוראי היא, דהרי ס"פ אר"ב [שם] צ"ע על ר"ה דלא מפרש מתני' כר' יוחנן דאוקמוה אדאורייתא, דהא ר"ה גופי' ס"ל דבר תורה מעות קונות בב"מ מ"ז ע"א, ומתני' דעירובין ס"פ חלון [פ"א ע"ב] ליכא אוקמתא אחריתי אלא דאוקמוה אדאורייתא, א"כ מ"ט לא מוקי גם מתני' דאר"ב כר' יוחנן. אע"כ בהא פליגי, ר"ה נהי דס"ל מעות קונות דבר תורה כר' יוחנן מ"מ ס"ל כהרז"ה דלא עקרו כסף לגמרי, וא"כ מאי שייך אי מת מת למוכר, וע"כ מיירי בזיכה ע"י אחר בלא דמי. ולפע"ד בזה תליא נמי אי מעל ע"י קנין זה, דלר"ה לא נעקר קנין דאורייתא ומעל, משא"כ לר"י, ועתוס' ע"ז דף ס"ג ע"א ד"ה והא מיחסרא משיכה וכו' וק"ל. ובזה י"ל מתני' דבלן וסיטון שהקשו תוס' בב"מ מ"ח ע"ב ד"ה נתנה לסיטון וכו' אך ק'

הוה כבהמה מופקרת והרי היא של ישראל עד שיטלנה הנכרי, ודלא כמ"ש פר"מ. ובתשו' מיוחסת סי' רכ"ה הציץ מעלתו ולא עיין שפיר, ונהפוך הוא מ"ש שם יע"ש:

נחזור להנ"ל, לכאורה איכא למרמי רש"י אדרש"י ותוס' אתוס'. הנה רש"י פ' הזהב מ"ח ע"א ד"ה קאי באבל וכו' פירש"י אבל מעות לא קנו מדאורייתא ואם קידש בו אשה לר' יוחנן הוה קידושין ע"ש, אלמא לרש"י לא פקע הדאורייתא לגמרי ע"י תיקון דרבנן, ובגיטין הנ"ל משמע דס"ל כיון דתקינו רבנן שוב הו"ל דאורייתא. ונ"ל דלק"מ מתרי טעמי. חדא דלאו בחדא מחתא מחתינהו, דהנה בב"ש סי' כ"ח סק"ו כ' לחלק [בין] מקדש אשה במעמד שלשתן דהוה קידושי דאורייתא להרב"י דלא כר"י ובין מקדשה בגזל ביאוש כדי דאינה מקודשת אלא מדרבנן, וכ' לחלק ביניהם, ובספר אבני מילואים שם [סקל"ג] כ' שלא הבין דברי ב"ש. ולפע"ד הוא כפשוטו ונכונים, דבמעמד שלשתן אלו רצה להחזיר המעות להמלוה ולהמפקיד ולא יתנה למי שהומחה עליו הרי הוא עובר אתקנתא דרבנן וכמפקפק על דבריהם, ותיקון כזה הוא קנין גמור מה"ת, אך בקנין יאוש כדי שאינו אלא משום תקנת השבים, ולא כיוונו לעקור דבר מה"ת אלא תקנו שלא נכוף אותו להחזיר גזילתו משום תקנת השבים, אבל אם ישוב אל ה' ויחזיר זכור לטוב, א"כ לא תקנו לקנין גמור, ע"כ אינה מקודשת דאורייתא, והחילוק קל להבין. וכן ה"נ מה שתקנו שקטן זוכה לאחרים, אם אחר שזכה לאחר חוזר ונותנו לנותן איסורא עביד ועבר אתקנתא דרבנן, תיקון כזה קונה מה"ת, משא"כ קנין כסף אע"פ ששניהם יכולים לחזור בהם מ"מ מקבלים מי שפרע, ולא ניחא להו לחכמים שיחזור בו ע"כ חז"ל גופי' לא תקנו לקנין גמור, משו"ה יכול המוכר לקדש בו אשה. ונראה גם אם קידש אשה בהחפץ ג"כ מקודשת, דכיון שיכול לחזור בו הרי חזר בו וקידש אשה בחפץ שמכר לזה בכסף, ואין לך חזרה גדולה מזה. נמצא המוכר שיש בידו הכסף והחפץ, אם מקדש בהחפץ מקודשת שהרי חזר בו, ואם קידש בהכסף נמי מקודשת כיון שמצוה על שניהם שלא יחזרו בהם ורצון חכמים שיקויים דין תורה. ובמל"מ [ה' אישות פ"ה ה"ז] נסתפק בזה, ולפע"ד פשוט כמ"ש:

והמעין, ובתי' חולין שם ד"ה ובר', בקיצור, וע"ע שו"ת חו"מ סי' ק"ג.

(ד עיין ח"י ב"מ (ירושלים - תנש"א) מ"ז ע"ב ד"ה ואי קשיא, ושם מבואר יותר, והגהות הש"ס שם מ"ח ע"ב, וכ"כ בח"י גיטין מהדו"ב שם ד"ה דאתו, בח"י ע"ז ס"ג ע"א ד"ה נתנם סופר <שו"ת>. מהדורה חדשה - > ב יו"ד א ב / סופר, משה בן שמואל [726077] 666 עמוד

לא הגיע ליד הזוכה, או קטן הזוכה לאחרים ועודנו בידו, בהא פליגי רש"י ותוס', לרש"י ורי"ף ורי"ן הוה כדאורייתא ולתוס' הוה רק דרבנן^ה. ופליגי המחבר ורמ"א להמחבר [סי' כ"ח סי"ג] מקודשת במעמד שלשתן קידושי תורה ולרמ"א^ה רק מדרבנן. ובגטין כ' ע"א אקנוי אקנו ליה, כ' פ"י דמשה כותבין כדת משה וישראל דאדעתא דרבנן מקדש ומגרש, ולהנ"ל ל"צ דמצוה לקיים תקנתם משום עגונות:

נמצא אם נניח דסטומתא הוא קנין דרבנן, א"כ בנידון שלפנינו הוה ספק בכור [ותליא בפלוגתא הנ"ל. אך לפע"ד סטומתא הוא קנין דאורייתא ממש^ה, והיכין מצינו שנמנו רבנן על ככה ואמרו שתקנו שמנהג סוחרים קונה, אלא רבא הודיענו בב"מ ע"ד ע"א שהדין כן מה"ת, כל שהנהיגו הסוחרים הו"ל כאלו התנו וכל תנאי שבממון קיים מה"ת, ול"ד לקניני דרבנן, התם לא מחלו בכך הסוחרים מרצונם אלא אנוסים בתקנות חכמים ומטעם הפקר ב"ד, בזה י"ל אין כת ביד ב"ד אלא להפקיע ולא להקנות, אבל מה שהנהיגו מרצונם הטוב כל תנאי שבממון קיים מה"ת בלי ספק^ה. ומבואר להדיא בתשו' מיוחסת סי' רכ"ה דסוגיא דבכורות [י"ג ע"א] דבדיניהם שקבעה להם תורה אותה סוגיא מיירי באתרא דלא נהיגי במשיכה, אבל היכי דנהיגי במשיכה פוטר מבכורה מטעם סטומתא ע"ש^ה. ועיין בהגהת מ"י פ"ז ממכירה אות וי"ו, ועיין בכל מראה מקומות [שם], ובירושלמי ר"פ השוכר [ב"מ פ"ז ה"א]:

אמנם ראיתי להגאון בנתיבות המשפט סימן (קפ"ד) [ר"א] דפשיטא ל"י דסטומתא לא הוה אלא קנין דרבנן דלא עדיף מקניני דרבנן. וכבר כתבתי דלא דמי להדדי. ועכ"פ בנידון שלפנינו לו ישקל סברת הגאון הנ"ל עם סברתי הנ"ל הו"ל ספק ספיקא, ספק אולי סטומתא קונה מה"ת, ואת"ל מדרבנן אולי קנין דרבנן מהני לדאורייתא. ועוד כיון דמשמע מלשון השאלה דהאנדשלא"ק קונה מדינא דמלכותא באתרא דמעלתו, ודינא דמלכותא באותן ענינים דקיי"ל דינא דמלכותא דינא מן התורה הוא בלי

דא"כ תיקשי להו מתני' וכו' ע"ש, וק"ל. ובדברים הללו נתישבה סתירת רש"י:

והנה גם דברי תוס' סתרו, דבגטין פ' התקבל הנ"ל ס"ל דקנין דרבנן אינו אלא מפקיע ולא מקנה לאידך מה"ת, ובב"מ מ"ו ע"א ד"ה ונקנינהו וכו' הקשו תוס' דליקני ל"י בהודאה, משמע דקנין אודיתא מפקיע חומש דאורייתא. והנה בב"ק ק"ד ע"ב [ד"ה אגב] כ' תוס' דלא הו"מ להקנות מעשר באודיתא משום דכיון דלית ליה קרקע לא הוה קנין מדאורייתא להפקיע, ובקצה"ח סי' קצ"ד [סק"ד] חשב דב' דבורים אלו סתרו. ובמחכ"ת לא דק דרחוקים זה מזה כרחוק מזרח ממערב, דתוס' דב"מ הקשו דה"ל להקנות מעותיו באודיתא, וס"ל אע"ג דקמי שמיא גליא דהודאה בשקר הוא מ"מ כך הדין שכיון שמודה בע"ד שממון שלו שייך לזה הרי הוא שלו, ומשו"ה הקשו תוס' ליקני באודיתא, אך בב"ק לא הקשו שיקנהו מעותיו באודיתא, אלא אהש"ס דקאמר ליקני ל"י אגב קרקע, ומשני דלית ליה קרקע, וע"ז הקשו תוס' ליקני ל"י ממון שלו אג"ק באודיתא, נמצא זה אינו רצה להודות שממונו הוא של חברו אלא להקנותו אג"ק בהודאתו שיש לו קרקע, ובאמת אין לו, וע"ז כתבו תוס' זה מועיל לגבות ממנו ממשעבדי אבל לא לענין מעשר, כי במה זה קנה כספו הלא אין לו קרקע להקנות אגבו. ומ"מ עדיין אינו מיושב, ליקני ל"י הכסף גופי' בהודאה, וזהו קושיית תוס' בב"מ, ואין תירוץ על קושיא זו. נמצא אין סתירה מתוס' בב"מ לתוס' בב"ק, [שוב מצאתי כן בפ"י בב"מ שם]. אבל עכ"פ מבואר מקו' תוס' בב"מ דאודיתא שהוא קנין דרבנן מועיל לדאורייתא, וזהו היפך ממ"ש בפ' התקבל הנ"ל, וצ"ל [דס"ל] אודיתא הוה קנין אפי' מה"ת, ע"כ הקשו התוס' כך בפשיטות:

היוצא מזה לדינא, דקנין דרבנן היכי דמצוה יותר לקיים דין תורה אלא שחכמים הקילו כגון יאוש כדי וכדומה, וכגון קנין כסף בלא משיכה שהפקיעוהו חכמים ומ"מ עדיף לקיים קנינו בכסף לחוד, זהו לכ"ע אינו מועיל לאיסור דאורייתא. ואמנם תקנתא דדבריהם דמצוה לקיים דבריהם כגון מזונות הבנות, זהו מועיל בודאי כדאורייתא ממש ומאכיל תרומה להעבדים. אך מעמד שלשתן שעדיין

(ה) ע"ע ח"י סוכה ל' ע"ב ד"ה שינוי, ובתוד"ה שינוי.

(ו) עיין ב"ש הנ"ל.

(ז) בשו"ת מהר"ש ח"ג סי' כ"ד ד"ה הנה, כתב שכן דעת רדב"ן, ומאידך בשו"ת מהרי"ץ סי' קי"ג ד"ה ולפענ"ד, כתב שדעת תרומת הרשן, מהר"ם מינץ סי' ה' ושו"ת רמ"א סי' פ"ז דהוי רק קנין דרבנן.

תנ"ס סופר <שו"ת. מהדורה חדשה> - ב יו"ד א ב / סופר, משה בן שמואל {עמוד 667} (726077)

(ח) וכ"כ לקמן סי' שי"ז ד"ה אמנם, וסי' שי"ח ד"ה וכבר, ושו"ת חו"מ סי' י"ב ד"ה בענין. וע"ע להלן סי' שט"ז ד"ה ובוזה, ובהערה שם. אמנם להלן סי' שט"ז ד"ה ותלמידי, החליט מרן דסטומתא לא מהני להפקיע מבכורה, וצ"ע.
(ט) בשו"ת אבני נזר יו"ד סי' ת"י, ואמרי בינה קו' הקנינים

ג"ה הגיעני, אודות ישראל אחד מסר לרועה ב' עגלות והתנה שהראשונה שתתעבר תהי' של בעה"ב והשניה לרועה, ומיד שנתבשר מהרועה שנתעברה אחת מהנה, מכר הבעה"ב את המעוברת עם ולדה להאדון המושל על בית דירתו בהפרזת סך ל"ה זהובים, ולא ניתן לו מעות אלא ח"כ"א ע"ז, ואח"כ אמר אדון בית הנ"ל להרועה הוי יודע שפרה זו שלי היא תשגיח עלי' ועל ולדה, והנה בכרה וילדה זכר. אלא שמעלתו כתב בשאלתו להרב המאה"ג דק"ק קנישא שהי' ח"כ, ותלמידי הרב החרוץ מו"ה הירש מאגליד נ"י כ' שהיה קונטראק"ט היינו שטר מכירה הנהוג, ולא אטפל בזה כלל כי יהי' איך שיהי' אין כאן משיכה ולא כסף כדינו:

ולא אבוא אלא על מ"ש מעלתו שהעכו"ם אלם וידיו רב לו למיעבד דינא לנפשי' לתפוס הפרה, וסמך עצמו על הצ"צ סי' ס"ב, וכתב על הרבנים הנ"ל שאין בידם אותו הספר ע"כ כתבו מ"ש להחמיר, ודעת מעלתו להקל. יש בידינו אותו ספר וראינו דבריו והפכנו בהם, והגם כח הגאון הלז עצום מאוד ורוב או כל דברי תשובותיו מכוונים להלכה, מ"מ אחר מחילת קדושת כ"ת פה לא דבר נכונה. הנה כ' אלמותו של נכרי מפקיע מידי בכורה ממ"ש תוס' ספ"ב דחולין [ל"ט ע"ב ד"ה רישך] גבי רישך והר דגוי אלם קונה. מאוד אני תמה שהרי כ' תוס' שמדרבנן ומשום חומרא דע"ז, והרואה יבין מלשון התוס' דאפי' אי דבר תורה כסף קונה נמצא קנה גוי מעיקור דין תורה, רק שהישראל לא סמך דעתו להקנות לו לעוותו, אפ"ה אין אלמותו של גוי מועיל אלא לאסור מדרבנן, ומכ"ש אי משיכה קונה וליכא אלא אלמותו של גוי פשיטא דליכא אלא חומרא דרבנן, ואיך יביא ראי' להקל בקדושת בכור דאורייתא גם בזה"ז בח"ל, עיין כ"מ פ"א מבכורות הלכה ה', ועיין הגהת מרדכי דחולין סי' תשמ"ב, וחלילה להעלות על דעת להקל בבכור בח"ל, וא"כ מנ"ל ללמוד משם קולא בדאורייתא:

ומה דמייתי מכתבי מהרא"י סי' ק"ל שהי' לפני מהרא"י נוסחא בתוס' פסחים וי"ו ע"א [ד"ה התם] וב"מ ע' ע"ב [ד"ה ואין] ובכורות ט"ז ע"ב [ד"ה אין] דאפי' יש לגוי אחיזה בולדות דרך גזילה

ספק. ויש לי לתמוה על דברי הרב ב"ש סי' כ"ח
סק"ג בזה וע"ש, ועתשו' רמ"א סי' יו"ד. ע"כ אי
דעת הגאב"ד שם מסכים עמי אחר העיון דרינא
בהדי', ואי לא, יהיו דברי בטלים בענין זה:

ולעשות תקנה להכניסו לכיפה, הרי עיניו ראו מ"ש בנב"י קמא חי"ד סי' (פ') [פ"א פ"ב]. והנני כמוסיף על דבריהם, דודאי צדקו דברי הגאון מהר"מ פישלס ז"ל דצבע"ח דרעבון קשה מצבע"ח דעיקור, אמנם גם דברי הנב"י צדקו דהא לא עביד ולא מידי בשעת הכנסה לכיפה, ואני עני אכריע, דבע"ח אשר מזונותיו עליו אסור להכניסו להרעיבו ואין לך צעב"ח גדול מזה, אך בע"ח שאין מזונותיו עליך נהי שאסור לצערו מ"מ להכניסו אינו צער ושוב כשירעב אינו מוטל עליו לפתוח לו שער, וע"כ בבכור דטיפולו מוטל על הישראל עד זמן שיתנו לכהן ואח"כ מוטל על הכהן, וא"כ מזונותיו עליו ע"כ אין תקנה בהכנסה לכיפה, משא"כ במקדיש בזה"ז דליכא גזבר, כיון שהקדישו בעלים ה"ל כהפקירו, ואין גזבר למסור לו הבהמה ושוב אין מזונותיו עליו ומותר להכניסו לכיפה יא. ומיושבת תלי"ת שיטת תוס' ומרדכי דלא כר"א ממיץ, יעייין:

אמנם לגרום על ידי גוי להטיל בו מום, באופן נידון שלפנינו שקרוב לודאי שאין בו דין קדושת בכור ורק ליתר שאת ומהיות טוב אפשר להתיר, ובאופן שלא יהיה בו צעב"ח בכך. ובתשובה אחת, שכתבתי בענין זה החמרתי מאוד שלא לגרום הטלת מום, אבל בנידון שלפנינו אפשר שיש להקל: הנלע"ד כתבתי בקיצור נמרץ. ואחתום בכרכה א"נ לנצח:

משה"ק סופר מפפד"מ

תשובה שמו

שיל"ת, פ"ב עש"ק ח' תמוז תק"צ לפ"ק.
שלום להרבני המופלג מו"ה אהרן נ"י מ"ץ
בשאקאטורן:

(א) וכ"כ להלן סי' שי"ח ד"ה והנה להציל.
(ב) לעיל סי' ש"ו בסוף התשובה, ועיין הערה שם.
(א) ר"ת חלוף כסף.
(ב) וכן הקשה בחי' חולין מהדו"ב שם ד"ה אי.

סי' ט"ו העירו דברמב"ן לפנינו מפורש להיפך. ובספר שביבי אש הנספח לספר מכירת חמץ כהלכתו (כ"ב - תשמ"ז) סי' ט"ז מאות י"ג ואילך הביא מו"מ בענין, וישוב דברי מרן, ע"ש.

(י) עיין שו"ת חו"מ סי' מ"ד ד"ה והנה הא, ובהערה שם, נתנם סופר <שו"ת. מהדורה חדשה> - ב יו"ד א ב / סופר, משה בן שמואל [עמוד 668] (726077)

דבר אברהם

סימן א

ע"ד אחד שהיתה לו בהמה מכבדת ומכרה לא"י בקנין כסף לחוד שנתן לו ערבון (זאדאטאק) ורא משך, ואח"כ בשודע לו שקנין כסף לחוד לא סגי חור ואמר להא"י הריני מקנה לך את הבהמה וגם את הרפת שהיא עומדת בה וע"ז עשו האגדשלאג והוא אתרא דנהיגי לסיקני בהאגדשלאג וכן הוא גם ד"מ שם, ואח"כ ילדה בכור, כאי דינו :

החמ"ס נראין כלל במחמ"ס ואין מתקבל על הדעת לומר דמנהג התגרין יהיה עדיף מקנין שהיקנו חז"ל והלא גם הקנת חז"ל קבלו כל ישראל עליהם ע"פ אזהרת התורה לא הסור וגו' ברעום הטוב בימי אחשורוש. וגם מ"ש החמ"ס דכל שהנהיגו מרעום הו"ל כאלו התנו וכל תנאי שבממון קיים מה"ס דבר זה נסתר מפני הש"ך בחי"מ (סי' קל"ח סק"י) ומטו לה משמיה דהרי"ט ז"ל בקידושין שאינו יכול להתנות לעשות קנין מדבר שאינו קנין ע"י"ש. והאמת הוא כדברי רבנו משה ותורתו אמת כמ"ס בתשו' הכמ"ח דקנין סיטומתא הוא דרבנן והיינו דרבנן אמרו לזול בטר מנהג התגרין כדאמרינן נמי בעלמא הכל כמנהג המדינה צפ"ק דצ"ב ועוד בכ"ד כו'. ועיין ט"ז יו"ד (סי' רכ"ח ס"ק מ"ב) שעל תקנת הקהל שהיא לתועלת ממון חלה השבועה. וה"כ מנהג העיר ומכ"ש מנהג המדינה כותמא כאלו תקנו ותקנתן קיימת מדרבנן. ואלו היה הגאון חת"ס ר"ח את דברי הרמ"ח ז"ל שיהיה מצטל דבריו אלה. וגם מ"ש הזה"ס מתישבות המיוחסות אין ראינו מוכח. והשתא הכי אחרי שהיו יוצאים ביד רמ"ח דקנין סיטומתא הוי דרבנן ממילא למדנו מתורת רבותינו הראשונים ז"ל דד"ד נמי מדבריהם הוא כהב"ש ודלא כהא"מ והחמ"ס שמתו עליו מסבירא בלא קום ר"ח שהרי כתב השע"מ"ק צ"ב (דף ל"ה) בשם העלויות דכסף שאמרו הה"ס הוי סיטומתא קניא באתרא דנהיגי למיקנא בה ה"נ ד"ד נמי כמנהגא הוי עכ"ל. ודברים אלה ככתבם וכלשונם ממש הביא הרשב"א ז"ל בחידושו לגיטין (דף י' ע"ב) בשם רבינו גר"ו והוא רבינו יונה מגירונדי ז"ל צעל העלויות רבו של הרשב"א ז"ל. ועיין רשב"ס צ"ב (דף ק"ד ע"ב) ד"ה והאמר שמואל דד"ד ובשורת ההשב"ץ (ח"א סי' קנ"ח). נמלא לפי"ז כיון דנקטינן דסיטומתא דרבנן ד"ד נמי מדבריהם הוא, עכ"ל החכם הג"ל. ואנחנו במחמ"ס דברינו נכלול את אשר השבנו להחכם הג"ל בתוספת דברים וביאור :

[ב] וראשונה נאמר צמה שהשיג כת"ר על החמ"ס מש"ך (סי' קל"ח סק"י) שאינו יכול להתנות לעשות קנין מדבר שאינו קנין אין זו תפיסה כלל שדבר הוא שלא נתסין החמ"ס לתנאי יחיד אלא לתנאי האומנים וצני העיר כיון שהוא מנהג אלל כל הסוחרים, ומנהג צני העיר קרו לה תנאי צ"ב (דף ח') להתנות על המדות כו', וברבי"ש (סי' תע"ז) נמלא להדיא כלשונם של החמ"ס ממש וז"ל וכל שהסכימו בהן הקהל הולכין אחר הסכמתן שהרי התנו ותנאי שבממון הוי עכ"ל. וכ"מ עובא בין תנאי יחיד לתנאי הקהל ר"ל מנהג הקהל, דגם צמה שיחיד אינו יכול להתנות מהני בקהל כמבואר בחי"מ (סי' רל"א סעיף כ"ח) רשאים בעלי אומנות לפסוק צניעהם שלא יעשה אחד ביזם שיעשה חברו אע"ג דיחיד שהתנה בטהו לאו כלום הוא, וכן מבואר להדיא בשע"מ"ק צ"ב (דף ח') בשם הרשב"א, וכן מפורש בהשב"ץ (סי' קנ"ט) ע"י"ש. ויחולק אם הסדרו השגת כת"ר עדיין לא יעלה ארובה להתח"ס מטעם אחר דאפילו אם הוי תנאי צני העיר דאורייתא ע"כ מטעם הפקר צ"ד נגעו בה והרי כתב איהו בעגמו שהפקר צ"ד לא מהני אלא להפקיע ולא להקנות. ומה שכת"ר דבימי אחשורוש חזרו וקבלו יתורן לפינו. ועיין בתשובות מהר"מ בר ברוך ד' זודאפעסט (סי' תקל"ז). וכן מה שהעיר מט"ז יו"ד יבואר א"ה להלן. אך צוה הכב"ד כת"ר את ידו בהביאו תשובות הרמ"ח שמפורש נאמר צו דסיטומתא הוי רק קנין דרבנן וצוה סג"ר את השער על החמ"ס :

[ג] אבל לענ"ד נראה שדברי החמ"ס מולקים דסיטומתא דאורייתא וראוי לקבוע הלכה כמשה, ויסוד גדול לו מהא דירושלמי קידושין (פ"א הלכה ה') וכו"ה במ"ר וזילקוט רות וזאת לפנים בישראל שלף איש נעלו ונתן לרעהו בראשונה הוי קונים במעל וצב"דל חזרו לקנות בקללה כו' הוי מביאין חבית מלאה

[א] הנה בענינים אלו כבר רבו המדברים בין רבותינו הראשונים והאחרונים ז"ל ויצארום עד תכלית הביאור עד שימלא הדורסם כשולחן ערוך הכל מוק לפניו הלא בספריהם ז"ל. אך מאשר אין צה"ד בלא חידוש הגה עלו בידיו צעו"ה איזה דברים מחודשים כמלקט אחרי הקולרים. והנה לד"ד הספק צ"ד יפרדו לשלשה ראשים. (א) מלך קנין כסף. (ב) מלך האגדשלאג שהוא סיטומתא. (ג) שהוא ד"מ, ומהם יסתעפו עוד חקירות שונות. והנה צנוגט לקנין כסף ידוע שהוא מחלוקת רש"י ור"ת וביע"ס, דלרש"י וביע"ס צ"א"י מעיני קונית ולא משיכה ולר"ת וביע"ס משיכה קונה ולא מעות, ולכן מבואר בש"ע יו"ד (סי' ס"ב סעיף ו') דצעינן תרווייהו כסף ומשיכה והעלה הש"ך (שם ס"ק ח') שכן הסכמת האחרונים שקנין אחד מהם לא מהני גם בדיעבד. ועיין בחק יעקב (סי' תמ"ח ס"ק י"ד) שהאר"י ז"ל והעלה ג"כ הכי לדינא. ולענין סיטומתא וד"מ כתב בשו"ת משחת בנימין (סי' ל"ז) לענין מכירת חמץ מוצא במנ"ח (סי' תמ"ח ס"ק ד') דור"י מהני סיטומתא ומכש"כ כשהוא ע"פ ד"מ. וכן החליט בשו"ת נכסות יחזקאל (סי' י"ד) וכתב שהורו הלכה למעשה להתיר בש"ר כסוד שנמכר בהאגדשלאג לחוד כהמ"ב. אך צוה נאחזנו בסבך הספק אם קנין דרבנן מהני להפקיע איסור דאורייתא שרבו הנו"כ צוה ומבוכה רבה היא בין רבותינו האחרונים ז"ל כי רבו המקומות הסותרים זל"ז צענין זה והרבה הרבה עמלו הצונים צו לברר הפק זה להעמידו על בסיסו ולהסיר סתירותיו ולפנינו יבואר צעו"ה. והנה בקנין סיטומתא כתב הגאון בעל נתי"מ (סי' ר"ח) שהוא רק קנין דרבנן דהא קנין דרבנן צודאי לא גרע ממנהג שנהגו הסוחרים וז"ל לא חשבינן אותו רק לקנין דרבנן לענין קידושין כמבואר. בפוסקים עכ"ל, וכ"כ בספרו מק"ח (סי' תמ"ח). והגאון חת"ס חו"ד (סס"י ס"ד) הביא דבריו אלו וחלק עליהם שלדעתו סיטומתא הוא צודאי קנין דאורייתא ממש דהיכן מלינו שנתנו רבנן על ככה ואמרו שתקנו שמהג סוחרים קונה אלא רבא הודיענו צ"ב"מ (דף ע"ד ע"א) שהדין קן מה"ס כל שהנהיגו הסוחרים הו"ל כאלו התנו וכל תנאי שבממון קיים מה"ס, ול"ד לקנינים דרבנן דהתם לא מחלו ככך הסוחרים מרעום אלא אנוסים בתק"ח כו' אצל מה שהנהיגו מרעום הטוב כל תנאי שבממון תגאס קיים מה"ס בל"ס ומבואר להדיא בתשובות המיוחסות (סי' רכ"ה) כו' עכ"ד החמ"ס. וצידדון ד"מ מבואר צ"ב"ש (סי' ר"ח ססק"ג) שהוא מדרבנן והגאון צעל קלוה"ח בספרו א"מ שם חלק עליו וכתב שאינו מדבריהם אלא מה"ס דד"ד. גם הגאון חת"ס בתשובתו הג"ל כתב בפשיטות שהוא מה"ס ותמה על הצ"ש :

וכאשר היה לי מו"מ עם חכם אחד מגדולי הרבנים כתב אלי בין יתר דבריו צו"ל, והנה צמה שנוגט לקנין סיטומתא אם הוא דאורייתא או דרבנן שכתה מן האחרונים כסתפקו דבר הפלוגתא שבין הגמ"ס וזין החמ"ס כולם העלימו עין מתשובת הרמ"ח (סי' פ"ז) דנקט בפשיטות דהא דאמרינן פא"כ הוי סיטומתא קניא היינו מדרבנן ודלא כהחמ"ס, ובאמת אין דברי

מלאה אגוים וקלויות וסוברים לפני המינוקות והמינוקות מלקטין ואומרים נקץ איש פלוני מחמתו כי חזרו להיות קונים בכסף כו'. הרי חזיק דקטין חליפין כל עיקרו מנהגא הוא ובשמה מומן למון בשמחה המנהג ובחליפין לית מאן דפליג דהוי דאורייתא דדברי קבלה והוא הלמ"מ. ובע"כ שלא נאמרה בו ההלכה דוקא בכלי ובמסירה מן הקונה למקנה דא"כ האך חזרו לקנות בקללה ותו מאי נהגו דקאמר למנהג מה זה עושה הרי הלמ"מ הוא. אלא ודאי שההלכה היתה דכל שיקבע למנהג אלל התגרין לקנות בו יהיה קנין גמור ומשוא"ה בראשונה שנהגו במנהגל וסנדל היו מעטל וסנדל דאורייתא ומשחזרו לקנות בקללה היו קללה דאורייתא. ומה שהחלקו רב ולוי בב"מ (דף מ"ז) אי בכליו של קונה אי בכליו של מקנה לא נחלקו אלא בפרטי המנהג הקדום איך הונח שעל פיו אלו נוהגים ולא נשתנה בימינו מחדש, אבל אלו היינו נוהגים בכליו של מקנה אה"כ דהוה מהני גם למ"ד בכליו של קונה דפטים חדשות באו לכאן. [וכוה אי מפרש דרך דרוש את הכתוב וזאת לפנים בישראל כו' וזאת התעודה בישראל. וזאת השני מאי פירושו ומה ענין התעודה, ולפי דברינו שהיה הלמ"מ דכל שינהגו התגרין יהיה קנין, זה שיעורו: וזאת התעודה בישראל — היינו שכימי בועו היה המנהג לקנות במנהגל, וזאת התעודה בישראל — היינו שזאת הלמ"מ דכל שינהגו בו יהיה קנין. ודברי קבלה נקראו תעודה שנמסרו בעדות איש מפי איש עד מרע"ה כמ"ש זור תעודה וגו']:

ובזה יוחא לי בטוב טעם ודעת דברי רש"י ז"ל בקידושין (דף ג') סד"א כו' מה שדה מקניא בחליפין אף חשה נמי מקניא בחליפין קמ"ל כו' חליפין איתנייהו בפחות משו"פ ואשה בפחות משו"פ לא מקניא נפשה. ופירש"י דגנאי הוא לה הלך בטיל לה לתורת חליפין בקידושין ואפילו כו'. והקשו עליו החוס' (בד"ה ואשה) דא"כ פשטה ידה וקבלה מתקדש בפחות משו"פ. ולפי הג"ל דברי רש"י ז"ל מאירים שאין כוונתו למשום דגנאי הוא לה לאשה זו לפיכך אינה מקודשת אלא דכיון דכל עיקרו של חליפין הוא משום שנהגו לקנות בו א"כ באשה ר"ל כל נשו דעלמא שגנאי להן להקנות עלמן בדבר פחות ואע"פ שאינו בתורה כסף לא נהגו בשביל זה מעולם לקנות בו וממילא כיון שאין מנהג אין בה דין חליפין כלל ואפילו בשו"פ, והס' דברי רש"י ז"ל הלך בטיל לה לתורת חליפין בקידושין (היינו שלא הוהנהג מעולם ומשוא"ה) ואפילו בכלי שיש בו שו"פ אי יהיב לה בתורת חליפין, וא"כ מאי מהני נה פשטה ידה הרי אין בכח אשה יחידה לחדש מנהג מעלמה. ור"מ שהקשה ארש"י אפשר דלא פליג אהכי אלא דס"ל דאע"ג דלא הוקבע המנהג לפחות משו"פ באשה מ"מ לפרוטה אפשר להקבע. ומה שיש להעיר דא"כ מאי קאמר סד"א קיתה קיתה כו' יש לתרץ ואכמ"ל:

נמצא לפי"ד דסיטומתא באתרא דנהגו לאו קנין חדש הוא אלא היינו חליפין ממש וכשם שחליפין דאורייתא ה"ג סיטומתא דאורייתא והוא יסוד לכל מנהג התגרין דהווי קנינים דאורייתא. וכאשר הצטטו הדברים לפני מו"ח הגאון הגדול מהרי"ל ז"ל קלסס. [וחא"כ בדפוס ספרו של הגאון מוה"ר מקארלין נר"ו ומלמתי שנגע בדבריו אלו ביד דוד (ח"א דף קי"ד) ע"ש]. וזי אני אונוג גם בקנינים דרבנן דעד שלא נהגו בהם התגרים וקיימים רק מתקחו"ל אפשר דהווי רק מדרבנן אבל אחר שנהגו התגרים על פיהם הווי דאורייתא. ונקיים אמתו מתלוונה כתי"ר שאין מתקבל על הדעת לומר דמנהג התגרין יהיה עדיף מקנין שתקנו חז"ל וכעין זה נמלא בקלוה"מ (סי' קכ"ו סק"ג) שהרי גם תקנת חז"ל קבלו עליהם כל ישראל ברצונם בימי החשורוש, שחילוק גדול הוא בין התמו וקבלו ובין נהגו. דהלכה דחליפין לא נאמרה אלא על מנהג התגרין לחוד ולא על מה שתקנו אבל לא נהגו בו. ולפי"ד יתבאר שמהנה המדינה ומתקוותיהם בכל דוכתי ומנהג המדינה בנוגע לקנינים חרי מילי ניעהו ולא קרב זה אל זה. דבשאר תקנותיהם שפיר י"ל דהווי רק דרבנן ושפיר כתב המ"ז (ביו"ד סי' רכ"ח ס"ק מ"ב) שהשבוטה חלה על תקנות המ"ז והפ"ת דהווי דאורייתא רק משום הפקר ב"ד נגעו בה ופ"ת דהווי דאורייתא אלא להפיקע ולא להקנות כמ"ש החת"ם שם, אבל במנהג שנוגע לקנינים אין אנו חוקקין כלל לתקנת בני המדינה ב"מ תקנה אלא דמנהג לחודא סגי שמייע לו ההלכה למ"מ בפרה

דל שינהגו בו הסוחרים הוי קנין דאורייתא ואין אנו לריבין בזה להפקר ב"ד כלל ולהפקעתן שהוא משיקרו קנין גמור וכן הלכה: **ומצאתי** רמז ויתר לדבר בתשובות הרדב"ז (ח"א סי' תק"ג) וז"ל וכן כל קנין סודר משמע לי דמדרבנן הוא ומתורת חליפין דהא מדברי קבלה ילפינן לה דכתיב ושלף כו' אלא גדר הדבר הוא כי כל הדברים אשר תקנו רבנן דליהווי קנין איש להו דינא דאורייתא דעל סמך זה נושאים ומתנים בני העולם ולא גרע מהמנהג עכ"ל. הרי דכל קניני המנהג הוי דאורייתא כחליפין וקניני דרבנן שנהגו בהם הוי ג"כ דאורייתא. ובודאי צדור דלא ס"ל דסודר הוי דרבנן שהרי אמרין באשה קיתה קיתה לענין חליפין בקידושין (דף ג') שם וכונתו נוטה למ"ש שפיקר הסודר דוקא לא הוי מדאורייתא אלא שהסודר הוא מנהג והמנהג מהני מדאורייתא ולכן בכל המנהגים הדין כן ששויס הס' לכוודר. וזה בולט ומזהיר למדי מדבריו ז"ל, ועי' בס' עמק יהושע (סי' י"ג) [שם מוצא הרדב"ז סי' תקנ"ג וז"ל תקנ"ג], מ"מ הרי מפרש בדברי הרדב"ז שלא כהרמ"א. ואם ירעה הרוצה ללמ"ס דברי הרדב"ז שיחזימו עם הרמ"א, מה שהוא רחוק מאד בפשטיות הדברים, מ"מ הרי מלאנו לנו ככר די מקום להתגדר בו ולאוקמי גברא רבא נגד הרמ"א. ואדרבא י"ל שהרמ"א ג"כ כוונתו כהרדב"ז ובודאי דהווי דאורייתא אלא דקרי לה דרבנן משום דלא מוכר הקנין בתורה ונתחדש אח"כ ע"פ המנהג, דלא איירי שם הרמ"א כלל לענין א"ס הוא מושגל לדאורייתא דתתם מיירי להישך בשקנה הישראל פרה מבכרת מעט"ס בסיומותא ואין ל"מ כלל א"ס הוא דרבנן דמ"מ מדרבנן איתחייב בצבורה, אלא דרך אגב הזכיר שהוא דרבנן ואפשר דכוונתו כ"ל. באופן שלענ"ד דברי החת"ם קיימים שסיטומתא דאורייתא ומושל להפקיע בצורה אף כי לא מטעמיה לגמרי. ובאמת יפלא בעיני מאד שהחת"ם בעסקו בעניני צדור לא שם עין על תשובת הרמ"א שאהו היתה שגו"ג במקומו (בסימן ש"ב) מראה מקום לה ותחת זה כתב לעיין בתשובת הרמ"א סי' יוד' ושם לא אראה שייכות רבה לכל דבריו, אשר ע"כ לא אכחד שבעניניו יסתייגי לצי לחשוב שפ"ס הוא צהת"ם ולס"י פ"ז נהפוך שחוקה אללי על חבר גדול כהת"ם כו' :

ד [ו] **ואגב** גררר נרשום בזה מה שלפ"ק על תשובת הרמ"א (בסי' פ"ז) שם שהיה הידיון לפניו באחד שקנה פרה מצבת מא"י ונתן לה משות ולא משכה רק היתה ותשומר לו הפרה ולרשות אותה ונגנבה ונתרפית האי' לשלם לו ושאר האי' היו אומרים שמדינס אינה חייבת לשלם לו רק החז"ל ואח"כ מוכר הגנב וילדה שם הפרה צדור. וכתב ע"ז הרמ"א וז"ל ועוד נראה דאף אם קנה ישראל במסירת המעות מ"מ מאחר שנגנבה אח"כ ואמרה הנותנת הריני משלם נקנה הפרה לכוחות צ"מ שהיא כדאמרין ר"פ המפקיד שילם ולא רעה ליטבע כו' עכ"ל. ומשטחיות הענין משמע שהיתה הכותית ש"ח שפצורה מגניבה, ולכאורה בעי"ס אי"א לחייבו שבוטה ופטור הוא לנמרי, עיין בחוס' ב"מ (דף ה' ע"א ד"ה שנגדו), יקנה שהרי כשהסומר פטור לגמרי לא אמרין כלל שמקני ליה כפילא כשהוא משלם ליה כמ"ש הגמוק"י בשם הרשב"א מוצא בסמ"ע (סוס"י ר"ה) דבמקום שאין הסומר מייחב בשום תשלומין לא ממון ולא שבוטה כמו בש"ח דאיכא עדים שנגנבה או בש"ש דאיכא עדים שגאנסה דבכה"ג פטור הוא לגמרי אי בעי נפקד לשלומי ליה אינו אלא כמכר לו מעשקיו קאסו דכה"ג לא חסיק ארעתיה דנופקיד משיקרא, והוא מן אירושלמי דהווי לו עדים שנגנבה באונסין הדא הוא דא"ר' המוכר קאסו לאחריס לא עשה ולא כלום. ולכאורה ה"ר כיון שאין העב"ס חייב שבוטה יהיה מחוזה ע"ס שיהיה לא אסוק המוכר ארעתיה משיקרא ששלם לו כפא"ו חייב כלל ע"פ דין ולא נקנה לו הכפל כלל. אך בשטמ"ק שם ראינו שהריעב"א חולק ע"ז ותפס דש"ס דילן פליג אירושלמי בהא וכש"ס דילן נקטיין דקנה כפילא. ומ"מ ל"ע על הרמ"א ז"ל שהיה לו להזכיר מזה. ויש לדקדק עוד בזה וכן במש"כ לפני זה דמה שאמר הכותי לשלם נמי הוי קנין לכותי מכה המנהג שאמרו שאר הכותים שלריבה לשלם החז"ל החז"י שלה משעת גנבה כו' משמע דלא אינעריך להא דמקנה לה בשילם ולא רעה ליטבע שזה כתב אח"כ כדבר מחדש, ול"ע לפי"ד איזה קנין יש לה בפרה

מסורת המדרש

וב שיר השירים רנה פרשה א' פסוק ט' יקוץ כן... מלמלא כסלמ פרשה ו' יקוץ מהלל רמו ממס"ד. נג ירושלמי קדושין פרק א' הל' ה' יקוץ כן רמ מר"ו כל הענין.

חידושי הרד"ק

ט ע"ג מנת שלא אזקק לה. בילקום מסיים שלא יתגרה בה א מהנהגים. ר"ל ותועיל לדעתך רק בזה שלא תלך אחר החבורים כיון שהכנסת לביתך. ועמ"כ. דמאדעיהא כתיב רדש. אך תמוה שא"כ מה מסיים ע"ז כיון ששמע הנטאל כן אמר ודאי דהא אולת שהרי הוא השיב ע"ז אנכי אנאל. (והזקק לומר שלא הבין כוננת בענין שלכן כתיב ודע בלא היא שהנטאל חשב שבענין לשון דיעה פשוטה אמר ולא דקדק ההיא מצאת ברברי בועז) גם קשה מה ששמו ברברי הנטאל ודאי דהא אולת רות שהוא כמצטרף ע"ז והרי הכתובים מפורשים שלא רצה כלל בנטאל רות ע"כ הנכון דמ"ס והילופי דבריו יש כן וכצ"ל לכ"ד אמר ויאמר אנכי אנאל כיון ששמע כן (ר"ל בועז) אמר דהא ודאי אולת רות (וכמצטרף אמרו בועז) ויאמר בועז ביום כו אלם היה מדינת להקים שם המת על נחלתו שלא תאמר לו לי אשה כו ע"מ שלא אזקק לה לכן פי' לו בועז להקים שם המת על נחלתו כד"א והיה הבן אשר תלך יקום על שם אחיו. כיון ששמע הנטאל כן אמר הראשונים לא סתו כו. י קניתי כתיב ודא מסייעא כו. ע"י יפ"ע. וי"ל עוד מלשון קניתי דרש קניתי ד"ת כד"א אמת קנה וכו' וידעתי ההלכה דמואבי ולא דמואבית. הראשונים לא מנתו כו' חס ליה לטלה לית אנא כו'. דרש זה על כפל לא אוכל לנטול שאמר כן לחזק הדבר משני מקומים. יא בני אפיא דישראל. עמ"כ. וי"ל בני אפיא דישראל. כיון החשובים ופני ערת ישראל היה מנהג זה (וכמ"ס בכוהר חוקת (ק"פ) ובגין דהוו קדמאי חסדי זכאי מלה דא אתגליא בניאי כו ע"ש) ולא בין ההריונות ולפנים בישראל דרש על פני העדה. ועכשיו ע"ל התמורה. ר"ל על העגל אמרו

בחור לבתולה. וצ"ע הלא כאן היה אלמון ואלמנה ואיך ס"ד בחור לבתולה ויתכן דקאי על המשנה ברכת חתנים בעשרה וע"ז אמר לא סוף דבר שדין זה נוהג בבחור ובתולה אלא אפילו באלמון ואלמנה כמו שהיה אצל בועז וע"י כתובות דף ג' פד"א פרק י"ט. ט לבית דין אמר. שהיל"ל ואם לא תגאל בנוכח שעמו מדבר אלא שאמר לכ"ד. שלא תאמר וכו' שלא אזקק. וזהו קניית להקים שם המת על נחלתו היינו על ידי זרע. אזלת רות. הלכה לה ממני שלא אשא אותה לאשה. י קניתי כתיב. שניבא ברובה"ק שכבר קנה אותה מעת ביאה וראויה לו מבריאת עולם. כמ"ש לקמן פסוק ותאמרו הנשים. והא מסייעא להחייא. מ"ש כי לא אוכל לגאול פן אשחית מסייע למ"ש לעיל שע"כ נקרא שמו פלוני אלמוני על שהיה אלם וכו'. יא וזאת לפנים. שמאחר שכתוב לקיים כל דבר הרי גאולה ותמורה בכלל וא"כ הם מיותרים ועוד שתיבת וזאת משמע שמראה באצבע כמו תיבת זה ע"כ בהכרח לדרשה וענין הדרשה שבאותו הלשון ששבחו על הגאולה זה אלי בזה הלשון אמרו גם על התמורה בעת שהמירו בעגל שאמרו כי זה משה האיש ובכחמיה ט' זה אלהיך ישראל שאמרו על העגל וכמ"ש ויק"ד פ"ח סוף סי' א' ע"י מ"ש"ש וזהו וזאת לפנים בישראל ותיבת זה ותיבת זאת ענין אחד להם שכמו שהראו באצבע על השי"ת כך הראו על העגל. שהוא מוכר שדהו. בירושלמי קדושין פ"א ה"ב הגירסא מוכר

לבתולה, אלא אפלו אלמן לאלמנה עד שתהיה בעשרה. ט. וי. ג. ויאמר לגאל חלקת השדה אשר לאחינו לאלימלך, וי. ז. ו. ואני אמרתי אגלה אונך לאמר. אם תגאל גאל. לגואל אמר. ואם לא יגאל. לבית דין אמר. הגידה לי ואדעה. שלא תאמר יש לי אשה ויש לי בנים הריני כונסה לתוך ביתי על מנת שלא אזקק לה. פינן ששמע הגואל פן אמר ודאי דהיא אולת רות.

י. וי. ה. ויאמר בעז ביום קנותך השדה מיד נעמי ומאת רות המואביה אשת המת קניתי. קניתי כתיב, והא מסייעא להחייא דאמר ר' שמואל בר נחמן אלם היה מדברי תורה, אמר הראשונים לא מתו אלא על ידי שנטלו אותן ואני הולך לטלה, חס לי לטלה, לית אנא מערבב זרעתי אני מערב פסלת בכני, ולא היה יודע שקבר נתחדשה הלכה עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית.

יא. וי. ז. וזאת לפנים בישראל על הגאולה ועל התמורה לקיים כל דבר. ר' חנינא פתר קרא בישראל. בגו אפיא דישראל. לשעבר היו מקלסין על הגאולה שגאמר (שמות טו ב) זה אלי ואנוהו, ועכשו על התמורה שגאמר (תהלים קו ב) וינימירו את כבודם בתבנית שור אכל עשב, אין לה מנוח ומשקן ומשנה פשור בשעה שאוכל עשב. בגראשונה היו קונין במנועל ובסנדל שגאמר שלף איש נעלו, חזרו להיות קונין בקצעה. ומהו דין קצעה, אמר ר' יוסי בר אבין כל מי שהוא מוכר שדהו לגוי היו קורביו מביאין חביות מלאות קליות ואגוזים ומשברין בפני התינוקות והתינוקות מלקטין ואומרין נקצץ פלוני מאחזתו, החזירה, היו אומרים

משפחה להזמין זקנים לבית המשתה (בנין אריאל). וכירושלמי גרם מכאן לכ"ד וכו' ור"ל מכאן לכ"ד שממנין זקנים בבתי משתאות כרי שלא יקלו ראשם לדבר נבלה וכיוצא [פ"מ]. [פ"מ]. [פ"מ]. אלא אפי' אלמן לאלמנה. ולכאורה מאי אתא לאשמועינן דכיון דמכועז גמרינן ברכת חתנים נאל בעשרה מהי תיתי לומר דוקא בחור. ושמא י"ל דסד"א דלא צריך אלא לשופרא דמלחא עבד בועז בעשרה. קמ"ל דבאלמן נמי בעי עשרה דוקא [פ"ת]. ט [ח] אם תנאל גאל לגואל אמר. ר"ל שאם תנאל נאל הוא לשון נכח ע"כ לנאל אמר זה. ואם לא ינאל שהוא לשון נסתר זה אמר לכ"ד שאם לא ינאל יגיד לי. ואפשר הטעם שהוא מדרך מוסר דלענין הטבה שהוא אם תנאל דבר לנכח. אך לענין הרע שהוא ואם לא ינאל לא דבר לנכח [אנ"ש]. ודעיה שלא כו. דרש ודעיה לשון ואדם ידע [מת"כ]. ע"ג מנת שלא אזקק לה אלא כרי שלא יתגרו בה אחד מן הנערים כצ"ל. [א"א]. ודאי דהיא אולת רות. פי' הלכה לה ממני כי לא אוכל לגאול אותם עם נחלתה [מת"כ]. י [ט] והא מסייעא להחייא דאמר ר' שמואל בר נחמן כו. פי' דמושיה קאמר קניתי שידע כי הוא שקמה אותה ולא הנטאל דקום ליה בנוי שלא יחפוץ בה מפני שלא היה ת"ח ויחשוב שיפגום זרעו בה [פ"ע]. יא [ג] בגו אפיא. במנהגם של ישראל [מ"כ]. מנוול. ע"י הריר היוצא מפיו. בראשונה היו קונין במנועל ובסנדל שנאמר שלף כו חזרו כו. ואיירי בנכסים שיש להם אחריות [מ"כ]. כ"ג מי שהוא מוכר שדהו כו. וכירוש פ"ק דקדושין א' דאם מכר שדה אחוזתו אפי' לישראל היו עושין כן. קליות ואגוזים. שהוא דבר שהילדים נהנים בו ולהוטים אחרים ובאין לחטוף מהם לוכד. שבהם יותר מצוי הזכרון כמאמרם הלומד ילד למה"ד לריו כתובה על ניר חדש. ובערות זו התניוק נאמן בזה [ע"י כתובות סוף פ"ב]. החזירה היו אומרים כו. ואם חזר ולקח

מתנות כהונה

רגיל בלשון ירושלמי כגון צינמות פי' העלל לול לה הא דלמר רב הונא אין ממזר מי יומר משלשים יום וכו' הוא כפרק עשרה יוסקין ונצ"ר פרשה פ' סין מייחל למחלתא לול נאל דעלונתא. י"א המואביה אשת המת קניתי כתיב חס לי לטלה. יא בגו אפיא כו. במנהגם וענינם של ישראל כדלמך מואביה של אליהו. ה"ג אין לך מנוול ומשוקץ. ה"ג שאוכל עשב בראשונה היו

דייק מדכמיז מוקני העיר ולין זקני כלל מקום אלף סנהדרין ומה שאמר לבית הזה י"ל צ"ד של מטע וה"ג צילקוט. ט ה"ג תגאל גאל לגואל אמר ואם לא יגאל לכ"ד אמר הגידה לי ואדעה גאל תאמר וכו'. ודייק ולדעם כמו והאלם ע"ה. דהיא אזלת רות. הלכה לה ממני כי לא אוכל לגאול אותה כמו נמלמה ולפיכך אמר ולאי דהיא אולת הלכה לה וגאדה כמו הלכה ממוך ערפון ולשון זה

מן נכרים היו ג"כ מביאין חביות כו. והיו התינוקות אומרים חזר פלוני לאחוזתו. כך כל מי שנושא אשה כו. פי וכן כשהיה אחד נושא אשה כו. גרשה היו אומרים. ר"ל גרשה היו מביאין חביות כו והיו אומרים חזר כו. חזרו להיות קונין במנעל

שדה אחוזתו. חזרו להיות קונים במנעל ובסנדל שלף איש נעלו ונתן לרעהו. כל זה מיותר ובירושלמי שם ליתא וכ"ה כוונת המ"כ במ"ש הגי' למשפחתו חזרו להיות קונים בכסף. אין כסף נקנית. עיין בירושלמי שם. כל שקלים. בראשית רבה פרשה ג"ח סימן ז.

חזר פלוני לאחוזתו. כך וכל מי

שנושא אשה שאינה הוגנת לו היו הקרובים מביאין חביות

מלאות קליות ואגונים ושוכרין לפני התינוקות והתינוקות

מלקטין ואומרין אבוד פלוני ממשפחתו, גרשה, היו אומרין

חזר פלוני למשפחתו. חזרו להיות קונין במנעל ובסנדל שלף

איש נעלו ונתן לרעהו. חזרו להיות קונים בכסף, ובשטר,

ובחזקה, וישלשון כתובין בכסוק אהד (יבמה לב מד) שדות

בכסף יקנו, הרי כסף, (ש) וכתוב בספר וחתום, הרי עדי

השטר, (ש) והעד עדים, הרי עדי חזקה. ר' יוסי בשם ר'

יוחנן אין כסף נקנית פחות משוה פרוטה כסף, ואין קרקע

נקנית בפחות משוה פרוטה. מלתייה דר' חנינא פליגא,

דאמר ר' חנינא כל שקלים שנאמרו בתורה סלעים,

ובנביאים ליטרין, ובכתובים קנטרין. אמר ר' יודן בן פזי

חויז משקלי עפרון שהיו קנטרין. ולא דמי, הכא כתיב כסף,

ומה דאמר ר' חנינא שקלים. ודלא פרי אליעזר שהיה ר'

אליעזר אומר הלוף קנה, דתני נאם הלוף בשדה בין לארבה

בין לרחבה קנה עד מקום שהלוף פדברי ר' אליעזר, וחקמים

אומרים לא קנה עד שיחזיק, והכל מודים במוכר שדהו

לחברו פיון שהלוף קנה.

יב (ה) ויאמר הגאל לבעז קנה לך וישלף נעלו. ונעלו

של מי. רב ולוי. חד אמר נעלו של בעז. וחרניא אמר נעלו

של גאל. נראין הדברים כמאן דאמר נעלו של בעז, שדרך

הלוקח להיות נותן ערבון. ודכותה (מ"א יא ל) ויתפש אחיה

בשלקמה החדשה וגו'. שמלתו של מי. רב ולוי. חד אמר

שמלתו של ירבעם. וחרניא אמר שמלתו של אחיה. אמר

ר' שמואל בר רב נחמן מסתברא כמאן דאמר שמלתו של

אחיה, שדרך הצדיקים להיות קורעים בשעה שמחלוקות

במלכות פית דוד. ודכותה (ש"א טו כז) ויסב שמואל ללכת

נעלו ויאמר לוקנים וממילא ידענו כי בועז הוא האומר. או לימא וישלף בועז נעלו ויאמר לוקנים. אלא דאי מדקאמר

וישלף נעלו ואח"כ אמר ויאמר בועז לוקנים משמע דעד השתא מי ששלף נעלו לאו בועז הוא אלא הגואל. ומ"ד בועז

שלף נעלו הוכרח משום דאי איתא דהגואל הוא דשלף נעלו ולא היה צריך לו שיאמר לו אחר דבר כי הוא מעצמו

היה אשר הזכיר הכא הקנין. וא"כ כשאמר לעיל גאל אתה את גאולתי תיכף ה"ל לומר וישלף נעלו. אלא כיון שלא

אמר כן משמע שבעז היה והוא לא היה שולף נעלו אם לא שאמר לו הגואל קנה לך. ואז שלף בועז נעלו [אנ"ש].

שמלתו של ירבעם. שמאחר שטעם הקריעה לקרוע מלכות שלמה וליתן עשרת השבטים לירבעם. ראוי היה שתהיה

הקריעה בשמלתו שהוא הווכח במלכות ולא בשמלת אחיה [פ"ע].

מתנות כהונה

קונים במנעל ובסנדל שנוא שלף איש נעלו וחזרו כו. ואיני נכנסים שיש להם אחריות וכל זה זירושלמי פ"ק דקידושין.

אבוד פלוני ממשפחתו גרסי. ה"ג למשפחתו חזרו להיות קונים בכסף. ה"ג בכסף ובשטר ובחזקה. ה"ג הרי

עד השטר והעד עדים הרי עדי חזקה ואין קרקע נקנית כו. ולפי לה משום כסף יקנו והכי איתא זירושלמי כהניא ולא

גמס הסס אין כסף נקנה כו. פליגא. על ר' יוחנן דאמר שנקנית בכסף שוה פרוטה וליף לה משום כסף יקנו דכתיב זניאיש

ואמר ר' חנינא שסס ליטריס. שהיו קנטריס. זכרשית רבה פרשה ג"ח יליף ליה מדכתיב עונר לסומר וזירושלמי יליף ליה

מדכתיב בכסף מלף יתננה לי. ודלא דמי. הא דרבי חנינא להא דרבי

מסורת המדרש

נד כמכות כ"ח ע"ב. נה זכרשית רבה פרשה ג"ח סימן ז'. שמונה רבה פרשה ג"ח סימן ז'. זכרשית ר' ע"א. ירושלמי קדושין פרק א' ריש הלכה ג'. פסיקתא רבתי פסקא א'. פסיקתא דרב כהנא פסקא י"א. מנחומא וירא סימן ד'. וסדר נהר סימן א'. ילקוט חיי טרה רמז ק"ג. וזכרשית רבה פרק א' ע"א. גר"ר סוף פרשה מ"א. ילקוט לך לך רמז ע"א. וזכרשית רבה פרק א' ע"א. ירושלמי קדושין פרק א' ה"ג. מדרש שמואל פ' י"ח כל הענין. ילקוט שמואל רמז קכ"ג.

חידושי הרד"ף

בלשון זה עצמו זה אלהיך אשר ונר (נחמיה ט) ועי' בזהר חדש כאן ותמצא מקום לדרוש סיפיה דקרא שלף איש נעלו ונר לפי הדרש הזה. יב נעלו משל מי כו. מדרש שמואל פ"ח.

ליקוטים

קונין במנעל ובסנדל שנאמר שלף איש נעלו. מלת "בסנדל" ליתא במדרש כתב ד, וכן לקמן ליתא מלת בסנדל, ונראה שנוסף מאיזה מתיקין לביאור מלת מנעל, חזרו סעות כמ"ש בעלי התוס' (בדעת זקנים פ' שמונה) דסתם נעל בלשון עברי היינו נעל היד, וכן הרומנו הכא "גרחק היד", ולכן כתיב של נעליך מעל "דגליך" (שמות ג) וכן חלצה נעלו מעל "דגליך" (דברים כ"ה) כדי שלא נסעה דהיינו נעל היד (עין חזק). ובנביאים ליטרין. פריש"י לטרין מגז דהוא כ"ה סלעים קנטרין מאה סלעים בכל שקל ולא שמעתי מגזל ל"ח חנינא הא ונר דרבי גמירי לה ואין קושיא מדכתיב ביהוקאל והשקל כי נרה דהכא ודכתיב סתם שקלים קאמר וכן נמי מדכתיב אבשלום ושקל את שער ראשו מאתים שקלים כאבן המלך והתם ודאי לא חוי ליטרין שאין סברא שהיה משקל שעורו כי"כ והתם כאבן המלך כתיב והיה מין משקל ידוע למלך ומ"ש מאה סלעים בכל שקל י"ל שהוא מין שקלים גדולים כלטרין, אך קשה ממיש סאה סולת בשקל וסאתים שעורים בשקל שאם השקל ליטרא הוא ביוקר הרבה והכי קאמר והנה ה עושה ארובות בשמים הגהיה דכיר הזה ושמא ליק הכא אלא היכא דכתיב שקל כסף וה"ג בגמרי כל כסף האמור וכו' ועיין במ"ש בילקוט סי' קכ"ז אריה סי' קנטרין היה לביש (יפה עוף). דתני אם הלך בשדה בין לארבה בין דרחבה קנה כו. עי' במ"ש דכיר פמ"א (מנחות).